NACZELNICTWO ZWIĄZKU HARCERSTWA POLSKIEGO.

WIADOMOŚCI URZĘDOWE

Rok I (7) Sierpień-Wrzesień-Październik 1923 r. № 8, 9 i 10.

Prenumerata „Wiadomości Urzędowych" N. Z. H. P. na kwartał czwarty wraz z wysyłką wynosi 40.000 Mkp. plus każdorazowy dodatek drożyźniany wykazany przez Warszawski Urząd Statystyczny. Prenumeratę wpłacać można niezwłocznie na załączony blankiet nadawczy P. K. O. Konto Nr. 536.

TREŚĆ:

TRZECIE Sprawozdanie Naczelnej Rady Harcerskiej za czas od 1-go września 1921 r. do 31-go grudnia 1922 r.

WSTĘP.

Naczelnictwo zamierza doprowadzić z czasem do tego, aby sprawozdania roczne Z. H. P. stały się rocznikami harcerskiemi, dającemi obraz całokształtu pracy harcerskiej w Polsce, a także krótki przegląd dorobku skautingu u innych narodów. W dzisiejszych warunkach, kiedyto poszczególne ogniwa Związku są jeszcze organizacyjnie bardzo słabe i niedostatecznie naogół rozumieją potrzebę przyczyniania się do tego, by Naczelnictwo miało dokładne wiadomości o tem, co się gdzie dzieje*), kiedy to walczymy z niedoborem zagrażającym wprost działalności Naczelnictwa, a wydawnictwa pociągają za sobą koszty ogromne**), musimy sprawozdanie z konieczności dać w formie możliwie treściwej.

Rok 1922 przyniósł znaczny postęp na drodze realizowania planów organizacyjnych i pracy wewnętrznej, nakreślonych przy budowie Związku w jego statucie, ogólnym regulaminie wewnętrznym i w ciągle uzupełnianym szeregu regulaminów i instrukcyj, dotyczących pracy w drużynach. Tu trzeba zaznaczyć, że niesłuszne są mniemania, jakoby ta praca nad „formami", jak się mówi, była zbyteczna, lub była prowadzona ze szkodą treści pracy. Programy prób młodzieży, organizacyjnych i sprawności, prób starszyzny, wyraźne określenie charakteru starszyzny, członków współdziałających, starszych harcerzy, zadań i organizacji oddziałów, kół przyjaciół, a nawet tego rodzaju szczegóły, jak oznaki, odznaczenia — wszystko to albo dotyczy bezpośrednio samej pracy wewnętrznej Związku, albo ściśle jest związane z systemem skautowym. Złe było to tylko, że za długo pracowano nad niektóremi szczegółami, ale to już wina naszych warunków i rwania się ciągłości pracy.

*) Tylko 5 Zarządów Oddziałów przysłało sprawozdania, na 10 istniejących, mianowicie: Włocławek, Lwów, Kraków, Brześć, Warszawa.

**) Na druk sprawozdania przysłano ogółem kwotę 212.000 marek.

SEKRETARJAT GENERALNY.

Naczelna Rada Harcerska i Naczelnictwo Z. H. P. N. R. H. odbyła w r. 1922 trzy zjazdy, w r. 1923 przed Zjazdem Walnym — dwa. Sprawozdania były ogłaszane w wydawnictwie „Rozkazy, Okólniki, Instrukcje", później w „Wiadomościach Urzędowych Naczelnictwa Z. H. P." Skład N. R. H. w ciągu okresu sprawozdawczego ulegał znacznym zmianom; w okresie Zjazdu Walnego było 9 miejsc opróżnionych. Regulamin N. R. H. (Wiad. Urzęd. № 1) przyczynił się niewątpliwie do większej solidarności członków Rady i sprężystości działania, przez to,

m. inn., że daje przewodniczącemu prawo do pociągania do odpowiedzialności członków Rady, nie przyjeżdżających na Zjazdy i t. d. Udział przewodniczących Zarządów Oddziałów w Radzie okazał się b. korzystnym.*).

Naczelnictwo Związku Harcerstwa Polskiego odbyło zebrań — 33, komisji wewnętrznej, która załatwia sprawy bieżące i mniejszej wagi, było zebrań — 20; zmiany w składzie Naczelnictwa: przewodniczący dh. gen. Józef Haller ustąpił z zajmowanego stanowiska na XIII Zjeździe N. R. H. w lutym 1923 r.; na samym początku 1922 r. ustąpił sekretarz generalny dh. Nekrasz, jego miejsce zajął dh. J. Rudnicki. Trzykrotna zmiana kierownika Działu Starszego Harcerstwa (Grabowski, Jakubowski, Nekraszowa) bardzo utrudniła pracę tego Działu.

Regulamim N. Z. H. P. w ostatecznej formie ujął organizację wewnętrzną Naczelnictwa, ustalając podział pracy pomiędzy Działy i Wydziały, (skład osobowy po III Zjeździe Walnym patrz Wiadomości Urzędowe Nr. 4), oraz określając kompetencje poszczególnych kierowników i sprawy zastrzeżone decyzjom zebrań Naczelnictwa ewent. Komisji Wewnętrznej.

Ogólna charakterystyka pracy. Pracy Naczelnej Rady Harcerskiej i Naczelnictwa oddzielić niepodobna: Naczelnictwo przygotowywało wszystkie materjały dla Rady, nadawało ostateczną formę uchwalonym materjałom, wydawało je—czuwało nad wykonaniem.

Pracę cechowała większa, niż w roku poprzednim—planowość; Rada i Naczelnictwo dąży do dalszego postępu w tym kierunku. Najważniejsze rzeczy mamy w ramach ustalone. Można spokojniej pracować, nie pod grozą krótkich terminów. Naczelnictwo nakreśliło sobie jako całość we w wrześniu 1922 r. plan konkretnych spraw do załatwienia na okres mniejwięcej półroczny i z wyjątkiem dwóch grup bardziej skomplikowanych spraw wszystkie inne z tego programu zostały wykonane już przed końcem lutego.

Sprawy ogólne, dotyczące ideologji Harcerstwa. 1. Stosunek do politycznych wydarzeń. Naczelnictwo i Naczelna Rada dążyły do uspokojenia podnieceń, wywołanych wypadkami grudniowemi. Wydano okólniki, mające na celu to uspokojenie i wzywające do strzeżenia apolitycznego charakteru Harcerstwa. Naczelnictwo stanęło na zasadniczem stanowisku, streszczającem się w opinji: Bezpośredni wychowawcy młodzieży winni unikać angażowania się w czynnej polityce partyjnej; młodzieży bezwzględnie wciągać w roboty polityczne nie wolno; starszym, poważnym pracownikom—sumienie obywatelskie powie, czy potrafią pogodzić udział w pracach politycznych z pracą w Harcerstwie. 2. Tak zwane „Wolne Harcerstwo". Akcja byłego członka Z. H. P.. p. Adama Ciołkosza zmusiła Naczelną Radę do zajęcia wyraźnego stanowiska wobec zasad i haseł przez niego głoszonych. Uczyniono to przez potwierdzenie i uznanie za swoją opinji Zarządu Oddziału Krakowskiego, powziętej na skutek orzeczenia osobnej komisji. Opinja ta brzmi:

Komisja Zarządu Oddziału Krakowskiego Z. H. P. w sprawie „Wolnego Harcerstwa", po rozważeniu broszur A. Ciołkosza „Potrzeba przebudowy" i „Wolne Harcerstwo", oraz czasopisma „Płomienie" Nr. 1—9 doszła do następujących konkluzyj: wspomniane wydawnictwa zawierają sporo uwag trafnych i niezaprzeczonej wartości, podanych w formie pociągajacej, jednakże talent autorski tem niebezpieczniejszym się staje wobec tego, że znajduje się tam także treść szkodliwa i bałamutna, przy niezdrowej nieraz tendencji, co razem musi oddziaływać na młodzież harcerską niekorzystnie, wnosząc chaotyczność w umysły, a rozbieżność w uczucia i dążenia. Wśród pozytywnie szkodliwych idei, które „Płomienie" szerzyć usiłują, wymienić trzeba na pierwszem miejscu, propagandę pacyfizmu, pod hasłem „Rozbrojenia ducha". W Polsce, która nie miała i nie ma zaborczych tendencyj, ale otoczona jest za to przez zaborczych sąsiadów—hasło to może oznaczać tylko obniżenie napięcia gotowości do obrony z bronią w ręku granic i dorobku kultury narodowej, jako takie więc musi być bezwzględnie potępione. W drugiej linji wymienić należy bezkrytyczne nawoływania do zbratania naszej młodzieży harcerskiej z organizacją „Haszomer Hacair", wśród której jawnie głoszonych haseł znajduje się: „komunizm erosu i komunizm własności" (obacz Nr. 1 czasopisma „Haszomer"), a więc wyraz moralnej zgnilizny, z organizacją, która nawet obronę polskości harcerstwa uważa za nietolerancję wyznaniową.

Niezdrowa zaś tendencja tych wydawnictw przebija się w uprawianiu i pobudzaniu krytyki, nieraz napastliwej, nawet czasem zohydzającej, a kierującej się tylko ku organizacji, która winna być każdemu harcerzowi drogą, której braki i wady winien z miłością, własnym przedewszystkiem wysiłkiem i przykładem leczyć. Krytyka w „Płomieniach" upatruje wyłącznych przyczyn braków dzisiejszego harcerstwa tylko we władzach i formach organizacyjnych Z. H. P., nigdzie zato nie powiedziano, że trzeba od siebie rozpoczynać, że źródło szablonu i zastoju leży także w samej młodzieży, w drużynach i instruktorach. Co więcej, wbrew całej oczywistości, przebija w tej krytyce dążność do negacji organizacyjności samej, do sławienia wolności, uzyskanej przez anarchiczne odrzucanie pęt wszelkich form organizacyjnych wogóle i do pozostawienia odpowiedzialności tylko własnemu sumieniu. To sprzeciwia się postulatom uspołecznienia i organizacyjnego wyrobienia, a przez gloryfikowanie samowoli obala najpoważniejsze punkty prawa harcerskiego.

*) W myśl nowego, obecnie obowiązującego już statutu, ci przewodniczący lub delegaci Z. O. w ich zastępstwie, mają na Radzie prawo głosowania. Przyp. Redakcji.

Organizacja harcerska nic nie może mieć przeciwko zdrowej, poważnej krytyce tak form organizacyjnych, jak sposobów pracy i.t.p., bo tylko taka, wskazując błędy i drogi naprawy, może organizację uleczyć. Natomiast musi stanowczo wystąpić przeciw krytyce tylko negatywnej, a nieraz niekulturalnej, tem więcej, że głoszonej przed najmniej odpowiedniem forum, bo przed młodzieżą jeszcze niewyrobioną.

Pismo z pozytywnemi, wartościowemi pomysłami „Płomienie" mogłoby się przyczynić do istotnego wzmożenia i rozkwitu swobodnego, bujnego i twórczego życia młodzieży harcerskiej. Istotne wątpliwości i rzeczowe zarzuty „wolnych harcerzy„ wejśćby mogły z pożytkiem na porządek dzienny Zjazdów instruktorskich lub starszoharcerskich. W głębokiem jednak przeświadczeniu, że obecnie „Płomienie" dla sposobu ich redagowania są szkodliwe, uważamy kolportowanie tych wydawnictw przez organa Z. H. P. za niedopuszczalne. Każda organizacja ma obowiązek bronić istotnych swych podstaw, a wolność nie może podkopywać dobrowolnie przyjętej karności organizacyjnej. Rozważcie rzecz, Harcerze i zapytajcie Waszego sumienia, czy potraficie pogodzić czytanie i popieranie tak redagowanych „Płomieni" z jasnem widzeniem Waszego harcerskiego obowiązku.

— Dr. Ciechanowski — Wyrobek — Dr. Strumiłło.

Program prac N. R. H. mamy do wiosny 1925 roku*).

Wykonanie uchwał II Zjazdu Walnego (numeracja uchwał według rozkazu Naczelnictwa Z.H.P. L. 15 z dnia 15 lutego 1922 r. w zbiorze Rozkazy, Okólniki, Instrukcje L. 13).

II.9 Zachęcenie do czynnej pracy dawnych działaczy harcerskich. Naczelnictwo przez Działy Osobowe Głównych Kwater starało się o nawiązanie kontaktu z dawnymi pracownikami harcerskimi. Były w tym kierunku także pewne usiłowania Komend. Wyników tego poważniejszych nie stwierdzono, do pracy powróciły tylko jednostki.

III.1. Statut Z. H. P. był w czasie Zjazdu III gotowy do wniesienia do M. S. Wewn. W Ministerstwie W. R. i O. P. uzyskano zasadniczą zgodę Wydziału Wykonawczego Komisji do Spraw Harcerstwa na zaaprobowanie statutu przez Ministra na zasadzie opinji referatu harcerskiego, bez dyskutowania zmian na Komisji.

Zwłoka w tej sprawie nastąpiła głównie wskutek trudności w otrzymaniu protokułów Zjazdu Walnego, niezbędnych do legalizacji statutu**).

III.2. Kodyfikacja. Naczelnictwo uchwałą z dnia 26.VI.22 r. powierzyło opracowanie skodyfikowanego zbioru obowiązujących w Z. H. P. przepisów St. Sedlaczkowi. Wydanie zbioru w myśl planu „Harcerstwa" zaaprobowanego przez II Zjazd (w sprawozdaniu Naczelnej Rady za rok 1921) zamierzone jest w „Harcerstwie".

IV.1. Czasopismo młodzieży. Zorganizowano wydawnictwo „Ognisko" ***).

IV.2. Sprawy wydawnictw. Kierując się wymaganiami praktycznej możliwości wykonania uchwał Zjazdu, uznano za niezbędne uporządkowanie i postawienie należyte jednej, istniejącej już placówki centralnej ekonomicznej t. j. Centralnej Komisji Dostaw Harcerskich; inicjatywy w kierunku stworzenia spółdzielni wydawniczej nie podjęto.

V.2. Zwrócono się do zainteresowanych spółek o zastosowanie się do uchwały Zjazdu. Odpowiedź otrzymano jedną. Wiadomo o stanowisku drugiej spółki. Wpłynął w tej sprawie wniosek na Zjazd Walny o reasumpcję uchwały II Zjazdu****).

V.2. Spółdzielnie udziałowe Dostaw zorganizowały Zarządy Oddziałów: Lwów, Kraków, Warszawa.

VII.1. Przysposobienie wojskowe. Ustalono z M. S. Wojsk. w porozumieniu z M. W. R. i O. P. „Zasady współpracy N. Z. H. P. z M. S. Wojsk.".

VII.2. Wychowanie fizyczne. Udział starszyzny harcerskiej w kursach Studjum Wych. Fiz. w Pozn. i na kursie analogicznym w Warszawie zwiększył się, jest jednak jeszcze mały i nie odpowiada potrzebom Harcerstwa.

VIII.3. Rozdział „Harcerstwa",„Wychowanie fizyczne w Harcerstwie", pióra dha Olędzkiego, jest obecnie przeglądany przez fachowca w Min. Zdrowia. Program zawodów sportowych, opracowany przez prof. Z. Wyrobka z Krakowa, jest w materjałach G. K. M. i będzie wykorzystany w „Harcerstwie".

IX.2. Muzeum. Powstała Komisja Organizacyjna Muzeum Z. H. P., rozesłana została odezwa do środowisk prowincjonalnych, z prośbą o współdziałanie w zbieraniu materjałów, ilustrujących historję i stan harcerstwa.

IX.3. Służba pomocnicza kobiet. Harcerstwo bierze czynny udział w pracach międzystowarzyszeniowego biura organizacyj kobiecych, przeprowadzających przysposobienie kobiet do wojskowej służby pomocniczej.

IX.5. Na konferencji w Cambrigde latem 1922 r. były obecne trzy instruktorki Z. H. P.

*) Będzie on ogłoszony w następnym numerze „Wiadomości".

**) Statut został zatwierdzony przez M. S. Wewn. w dniu 2.VII.23 i ogłoszony w Nr. 7 „Wiadomości Urzędowych".

***) W 1923 r. zawieszono z powodu braku funduszów.

****) Zjazd III uchwałę II Zjazdu reasumował.

IX.9. Wciągnięcie do wspólnej pracy ludzi starszych (fachowców) posuwa się powoli naprzód.

IX.10. Komisja prawa harcerskiego została powołana pod przewodnictwem dha Ignacego Kozielewskiego.

Wykonywanie programu organizacji Oddziałów. Dążono do jaknajszybszego, o ile tylko na to warunki pozwalały, przeorganizowania tymczasowych Komend Okręgów i Hufców Samodzielnych w Oddziały. Powstały Oddziały: Włocławski, Łucki, Brzeski, Sosnowiecki, Komisja Organizacyjna Oddziału w Białymstoku i zawiązek Komisji Organizacyjnej w Katowicach. Hufiec Samodzielny męski w Białymstoku przekształcono tymczasowo na okręg, zwinięto okręgi męskie: Kaliski i Piotrkowski, przyłączone do Oddziału w Łodzi, hufce samodzielne męskie: sandomierski (do okręgu radomskiego), Radomskowski (do Oddziału Łódzkiego), Suwalski (do Białegostoku).

Na terenie drużyn żeńskich: utworzono chorągiew Brzeską z okręgu Polesko-Podlaskiego, Włocławską z hufca Włocławskiego i Wołyńską (Łucką) z drużyn na Wołyniu.

Włączono hufiec Sam. Cieszyński do Chor. Krakowskiej, a Suwalski do Hufca Sam. Białostockiego.

Przemianowano okręg Białostocki na żeński hufiec sam. Białostocki. Okręg Radomski na sam. hufiec Radomski. Okręg Pomorski na 3 sam. hufce: 1) Toruński, 2) Grudziądzki i 3) Wejherowski.

Przeniesiono i przemianowano S. hufiec Sandomierski, na S. hufiec Ostrowiecki.

Po linji dalszego ustalania podstaw organizacyjnych pracy szło opracowanie i wydanie Regulaminu odznak honorowych i opracowanie wzorowego statutu Oddziału.

Stosunki z władzami państwowemi pozostały bez zmiany. Harcerstwo w dalszym ciągu cieszyło się bardzo wydatnem poparciem Ministerstwa W. R. i O. P. i Mininisterstwa Spraw Wojskowych. Z tem ostatniem Ministerstwem, w porozumieniu z Min. W. R. i O. P., po szeregu konferencyj zostały ustalone „Zasady współpracy Związku Harcerstwa Polskiego“ (patrz „Wiadomości Urzędowe” № 4).

Stosunki z organizacjami społecznemi i reprezentacja. Naczelnictwo dążyło do porozumienia z organizacjami pracującemi wśród młodzieży, celem uniknięcia „walki o dusze”; krzyżowania się interesów, wysiłków różnych organizacyj, a doprowadzenia do odgraniczenia sfer działania, albo do zgodnej współpracy na tych terenach i z temi organizacjami, gdzie to się okaże możliwem. W myśl powyższego zawarto umowę z Związkiem Strzeleckim ustalającą, że należenie do Związku Strzeleckiego i do Z. H. P. równocześnie jest dopuszczalne tylko za pozwoleniem władz naczelnych obu organizacyj, że przechodzenie z jednej organizacji do drugiej jest możliwe tylko po uregulowaniu przed wystąpieniem formalności i wszelkich zobowiązań w poprzedniej organizacji. Oba Związki zobowiązały się także „do nieuprawiania żadnych akcyj jedna na terenie drugiej bez jej zgody”, (pełny tekst patrz Rozkazy, Okólniki, Instrukcje Z.H.P. zbiór № 12 z dnia 31.I.1923 r.

Z Zjednoczeniem Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej w Poznaniu porozumiano się co do wymiany stałych wydawnictw, wzajemnego korzystania członków z kursów, przedsiębiorstw i sklepów, ponadto ustalono, że w miarę potrzeby Zarządy obu organizacyj będą się porozumiewały w ważniejszych sprawach je interesujących, np. ustawy państwowe, dotyczące wychowania, ustawa o zebraniach, stowarzyszeniach i t. p.

Pertraktacje z Związkiem Sokolstwa Polskiego nie doprowadziły dotychczas do żadnych wyników.

Szczególne poparcie otrzymywało Harcerstwo od Polskiego Komitetu Pomocy Dzieciom w formie ułatwień aprowizacyjnych, przy urządzaniu obozów i kolonij, za co serdeczne należy się podziękowanie Komitetowi.

Naczelnictwo reprezentowało Związek w różnych Komitetach i na uroczystościach, szczególnie podkreślić warto udział przedstawiciela Naczelnictwa druha Sedlaczka w Komitecie Polskim Międzynarodowego Komitetu Wychowania Moralnego w Genewie.

SPRAWOZDANIE KANCELARJI GŁÓWNEJ N.Z.H.P. za czas od 1/IX 1921 r. do 31/XII 1922 r.

	Działy N. Z. H. P.:	Otrzymano listów:	Wysłano listów:
I	Sekretarjat Generalny . .	821	3507
II	Główna Kwatera Żeńska .	1158	1102
III	Główna Kwatera Męska .	2688	3021
IV	Dział Skarbowy	183	124
V	Koła Starszego Harcerstwa	60	1053
VI	Koła Przyjaciół Harcerstwa	74	58
VII	Dział Gospodarczy . . .	28	43
VIII	Dział Zagraniczny. . . .	495	560
IX	Dział Wydawnictw i Propag.	23	44
		5530	9512

W okresie sprawozdawczym wydano 19 rozkazów i 7 okólników Naczelnictwa, 10 rozkazów i 4 okólniki Głównej Kwatery Żeńskiej, 7 rozkazów i 15 okólników Głównej Kwatery Męskiej. Zarządzenia władz naczelnych były drukowane w „Harcerzu“, po jego przekształceniu w „Ognisko“, pismo dla młodzieży, wydawano litogra-

fowane „Rozkazy, Okólniki, Instrukcje Naczelnictwa Z. H. P.". Dzięki pomocy Centralnej Komisji Dostaw Harcerskich, która przejęła cały trud sfinansowania, od 1-go stycznia 1923 r. wychodzą drukowane „Wiadomości Urzędowe Naczelnictwa Z. H. P.".

W Kancelarji Głównej pracowały druhny: Ewelina Strzyżewska, kierowniczka biura; Irena Szulcówna, korespondentka; Florentyna Niewiadomska, protokulantka i archiwistka.

GŁÓWNA KWATERA ŻEŃSKA Z. P. H.

Główna Kwatera Żeńska jest stałym działem Naczelnictwa Z.H.P., sprawującym kierownictwo ogólne nad komendami i drużynami żeńskiemi w zakresie pracy harcerskiej.

Zadaniem G.K.Ż. jest a) dbanie o czystość idei harcerskiej w Związku oraz praca programowa nad pogłębieniem wewnętrznej wartości harcerstwa i dalszym jego rozwojem, b) organizowanie, kierownictwo ogólne i kontrola pracy żeńskiej Związku, utrzymanie stałej łączności z komendami, drużynami i poszczególnemi pracownikami oraz pomaganie im w pracy harcerskiej i społecznej, c) przygotowanie instruktorek potrzebnych harcerstwu oraz ułatwienie siostrzanego zbliżenia się pracowniczek harcerskich, d) stałe informowanie N. R. H. i N. Z. H. P. o pracach komend i drużyn oraz wykonywanie uchwał i zarządzeń N. R. H. i N. Z. H. P." (uchwała N.Z.H.P. z dn. 24.VI. 22 r. — Rozkaz Naczelnictwa l. 14 z dn. 13.VII. 22 r.)

Organizacja i skład osobisty G. K. Żeń. W październiku 1922 r. skład był następujący: 1. Naczelniczka G. K. Ż. — dhna Marja Wocalewska 2. Przyboczna N. G. K. — dhna Helena Sakowiczówna 3. Kierowniczka Działu Organizacyjnego dhna Wanda Prażmowska. Dział ten składał się z referatów: osobowego, statystycznego, kolonij i obozów, referatów Komend Chorągwi, Okręgów i Hufców Samodzielnych. 4. Kierowniczka Działu Programowego dhna Władysława Martynowiczówna. Dział ten składał się z referatów: programów i metodyki (zuchy, drużyny seminaryjne, wiejskie i rzemieślnicze), technicznego, wychowania fizycznego, pracy społecznej, przyrodniczego, wydawniczego i drużyny instruktorskiej przy G. K. Ż. 5. Kierowniczka Działu Zagranicznego dhna Janina Tworkowska. Dział ten składał się z sekretarjatu zagranicznego, referatu wydawnictw i tłumaczeń, referatu drużyn polskich za granicą. 6. Komisje zależne bezpośrednio od Naczelniczki G. K. Ż.: 1. Komisja Kursowa, 2. Komisja Konferencyjna, 3. Komisja Przemysłu, 4. Pogotowie harcerek. W okresie sprawozdawczym zaszły pewne zmiany w G. K. Ż. — 31 grudnia 1922 roku organizacja i skład osobisty był następujący:

Naczelniczka G. K. Ż.—dhna Marja Wocalewska. Przyboczna N. G. K. Ż. — dhna Helena Sakowiczówna. Sekretarka—dhna Marja Szymańska 2. Dział Organizacyjny—organizacja bez zmiany —Kierowniczka dhna Józefina Łapińska. 3. Dział Programowy — pracuje jako całość bez podziału na referaty — drużyna instruktorska przeniesiona na teren Chorągwi Warszawskiej — kierowniczka dhna Władysława Martynowiczówna. 4. Dział Zagraniczny—bez zmiany—dodano referat „Skrzynki pocztowej"— kierowniczka dhna Janina Tworkowska. 5. Komisja Kursowa i Konferencyjna zakończyły swe prace latem 1922 r. i nie były jeszcze wznowione. — Komisja Przemysłu i Pogotowie harcerskie zostały rozwiązane z powodu braku kierowniczek.

Członkinie G. K. Ż. dzielą się na:

	1921 r.	1922 r. (marzec)	1922 r. (grudzień)
1) rzeczywiste	17	13	12
2) współdziałające	—	—	8
3) korespondentki	—	3	2
Razem	17	16	22

Naczelniczka G. K. Ż., przyboczna i kierowniczka Działów tworzą prezydjum G. K. Ż. W okresie sprawozdawczym odbyło się zebrań plenarnych G. K. Ż. 13, zebrań prezydjum 16, razem 29. Poszczególne Działy odbywały swoje zebrania przeciętnie 2—3 razy miesięcznie.

Zasady pracy G. K. Ż. można ująć w dwa punkty: 1. Oparcie pracy na zaufaniu osobistem do instruktorek przy jednoczesnem zwiększeniu wymagań. 2. Pociągnięcie do współpracy w G. K. Ż. ogółu instruktorek za pośrednictwem odpowiednich Komend Chorągwi.

Program pracy G. K. Ż. przedstawiony na poprzednim Walnym Zjeździe został w przeważnej części zrealizowany — nie wszystkie zamierzenia G. K. Ż. zostały przeprowadzone z powodu braku pracowniczek i warunków pracy. Główną uwagę zwrócono na bezpośredni kontakt G. K. Ż. z instruktorkami i ogółem harcerskim oraz na powołanie do współpracy sfer instruktorskich.

Realizowano powyższe przez: 1. dojazdy instruktorek G. K. Ż. do poszczególnych środowisk. 2. Odprawy komendantek—3. W listopadzie 1923; w listopadzie 1921 r. w Krakowie, 28 grudnia 1921 r. w Warszawie. 3. Konferencję programową instruktorek G. K. Ż. 12—16 sierpnia 1922 r. w Spuszy (z. Grodzieńska) w obozie wyższego kursu instruktorskiego G. K. Ż. Dojazdy instruktorek G. K. Ż. ostatecznie zatracają cechy dorywczych inspekcyj, trwają niekiedy kilka dni, do tygodnia i mają na celu przedewszystkiem okazanie pomocy czy to w sprawach organizacyjnych, czy programowych; zdarza się, że w trakcie pobytu instruktorki tworzy się krótki kurs. Podobnie G. K. Ż. stara się wyzyskać każdy dojazd w czasie Zjazdu danej Chorągwi

czy Okręgu. W ten sposób nawiązany kontakt rozwija się dalej na odprawach komendantek, na których poza sprawozdaniem i sprawami organizacyjnej natury poruszane są również tematy zasadnicze, programowe. Tym ostatnim poświęcone są specjalne konferencje programowe w poszczególnych chorągwiach, okręgach i hufcach oraz doroczna konferencja programowa instruktorek Z. H. P., która w ostatnim roku odbyła się w obozie wyższego kursu instruktorskiego G. K. Ż. w Spuszy w czasie od 12 do 16 sierpnia.

Poza dojazdami, odprawami i konferencjami G. K. Ż. stara się zainteresować i pociągnąć do współpracy ogół instruktorski przez informowanie i przesyłanie im swoich projektów oraz proponowanie opracowania poszczególnych zagadnień. Dotychczas następujące Komendy zgłosiły swoją współpracę:

1. Komenda Chorągwi Wileńskiej opracowuje instrukcję do prób organizacyjnych i program pracy zuchów.

2. Komenda Chorągwi Lwowskiej podjęła się dostarczyć części materjałów do programu kształcenia instruktorek.

3. Komenda Chorągwi Krakowskiej obiecała współpracę w przygotowaniu materjałów do programu pracy starszych dziewcząt.

Te trzy zagadnienia będą w pierwszym rzędzie przedmiotem obrad III konferencji programowej instruktorek Z. H. P. latem 1923 r. Co do konferencji programowych instruktorek Z. H. P., to pierwsza konferencja w Krakowie zajmowała się sprawami ogólnemi, II konferencja w Spuszy wysunęła szereg zagadnień bardziej szczegółowych. Poza „sprawozdaniem z pobytu w Anglji„ dhen Jadwigi Falkowskiej, Olgi Małkowskiej, Janiny Tworkowskiej, na porządku obrad były następujące tematy: „Zastosowanie metod Baden-Powellowskich" ref. dhna Olga Małkowska „Sylwetka harcerki na tle prób organizacyjnych" ref. dhna Jadwiga Falkowska „Sylwetka instruktorki" ref. Helena Sakowiczówna „Wychowanie społeczne i praca społeczna w Harcerstwie" ref. dhna Władysława Martynowiczówna „Służba społeczna kobiet" ref. druhna Marja Wocalewska. W komisjach dyskutowano sprawy; zuchów, starszych dziewcząt i zlotu narodowego. Sprawę zuchów i starszych dziewcząt przekazano do przedstawienia ostatecznego na III konferencji po opracowaniu przez G. K. Ż. i Komendy. Dział programowy G. K. Ż. opracował cały szereg ankiet i projektów — nauczony jednak doświadczeniem, że na rozsyłane prace nie otrzymywał odpowiedzi, zaniechał tego sposobu, obecnie zawiadamia za pośrednictwem okólników G. K. Ż. o projektach przygotowanych, które na żądanie przesyła zainteresowanym. W celu umożliwienia dokładnego opracowania zagadnień programowych G. K. Ż. nawiązuje kontakt z Głównemi Kwaterami organizacyj skautowych innych narodów oraz korzysta z materjałów z czasopism i przygotowanych przez referat tłumaczeń Działu Zagranicznego G. K. Ż.

Niewielką zaledwie ilością wydawnictw może się wykazać G. K. Ż. w okresie sprawozdawczym. „Harcerka"—czasopismo dla dziewcząt pod redakcją p. Zofji Grzymałowskiej przestało istnieć zgodnie z uchwałą ostatniego Walnego Zjazdu. Ogółem wydano 6 zeszytów. „Zastęp harcerek" Janiny Tworkowskiej wyszedł w październiku 1921 roku „Harcerskie wychowanie dziewcząt" lady Olave Baden-Powell — tłumaczyła Wanda Wasilewska—wyszło w czerwcu 1922 r. W przygotowaniu znajduje się tłumaczenie „Girl Guiding" sir Roberta Baden-Powella. Współpraca przy wydawnictwie „Harcerstwa" artykuły w „Harcmistrzu", „Ognisku", „Czuj Duchu" i innych pismach — i na tem kończy się skromny dorobek pisarski okresu sprawozdawczego. — Są jednak pewne dane, że ten dział pracy rozwinie się w przyszłości.

Zgodnie z uchwałą Walnego Zjazdu na konferencję międzynarodową w Cambridge wyjechały 3 dhny: Jadwiga Falkowska (Wilno), Olga Małkowska (Chorągiew Krakowska), Janina Tworkowska (Warszawa). Szczegółowe sprawozdanie przedstawiły delegatki na II konferencji programowej instruktorek Z. H. P.

Warunki pracy były bardzo trudne: brak odpowiedniego lokalu, trudności finansowe i wynikający stąd brak instruktorek, któreby w G. K. Ż. mogły więcej pracować, paraliżowały stale zamierzenia G. K. Ż. One też są przedewszystkiem powodem tego, że G.K.Ż. nie mogła zrealizować swych zamierzeń tak, jak tego pragnęła. Szczególnie trudno było zorganizować dojazdy. Obecnie, kiedy poszczególne środowiska zrozumiały wartość bezpośredniego kontaktu z G. K. Ż. i z całą gotowością pokrywają koszta dojazdów, G.K.Ż. nie rozporządza dostateczną ilością instruktorek objazdowych—funkcyj tych podejmują się w miarę możności pracownice G. K. Ż.

Główna Kwatera Żeńska wyznaje zasadę, że za wartość całej pracy harcerskiej żeńskiej odpowiedzialne są wszystkie instruktorki. To też z zadowoleniem stwierdza, że ogólny poziom harcerskiej pracy żeńskiej powoli, ale stale się podnosi, że wśród ogółu starszyzny żeńskiej jest dążenie do pogłębienia pracy. — Zanotować należy bardzo wyraźny zwrot do p r a c y w istotnem znaczeniu tego wyrazu—okres „gadaniowy" znajduje się w stanie likwidacji.—Myśl o poważnem postawieniu wychowania fizycznego (na wszystkich kursach ubiegłego lata i niektórych kolonjach wychowanie fizyczne było prowadzone przez specjalnie wykwalifikowane instruktorki wych.-fiz. z kursów Poznańskiego, Krakowskiego

i Warszawskiego), właściwe prowadzenie sprawności (specjalne kursy, warsztaty), zwrot do przyrody, dążenie, aby przejść z kolonji do obozu, próby obozów wędrownych — są zjawiskiem coraz bardziej powszechnem.—Obozy i kursy stają się mniej liczne—zauważa się zrozumienie wychowawcze mniejszej grupy i obawa przed masówką. Na zjazdach i konferencjach lokalnych również nie porusza się już spraw formalnych, a radzi nad pogłębieniem treści pracy. — Zloty, które odbyły się latem 1922 r. miały bardzo rozmaitą wartość—wykazały jednak szereg braków, którym należy zaradzić.

Ogólnem dążeniem jest, aby pracę skupić, pogłębić, raczej zmniejszać liczebnie, a conajmniej liczebny rozwój hamować. — Harcerstwo żeńskie pragnęłoby usunąć rozdźwięk między głoszonemi hasłami, a życiem. — Jedna z Komend przeprowadziła pomyślnie bardzo poważną „próbę drużyn", podobne zmiany wyczuwa się w niektórych innych środowiskach. Krytycyzm w stosunku do samych siebie jest znaczny — instruktorki stawiają swemu gronu surowe wymagania, jak świadczą odpowiednie uchwały II konferencji i odprawy komendantek w grudniu 1922 r. Naogół wykwalifikowanych instruktorek harcerskich jest niewspółmiernie mało, większość drużyn prowadzą uczennice lub osoby niewykwalifikowane. Na ogólną liczbę 503 drużyn, mamy instruktorek (przodownic, podharcmistrzyń, harcmistrzyń) 182, w tej liczbie czynnych 126—czyli na jedną instruktorkę wypada prawie 4 drużyny, albo należałoby rozwiązać conajmniej 377 drużyn. — Stąd nadzwyczaj pilna potrzeba kształcenia instruktorek. Obozy, kursy letnie w ciągu roku szkolnego, próby instruktorskie — wszystko to zmierza do powiększenia szeregów starszyzny harcerskiej żeńskiej. W okresie sprawozdawczym odbyło się 21 kursów z tego 12 dla drużynowych i wyżej (instruktorskie i wyższy instruktorski). Mianowano 41 przodownic, 10 podharcmistrzyń i 4 harcmistrzynie. Stan pracy w drużynach jest rozmaity zależnie od kierownictwa i warunków, w jakich dana drużyna pracuje. **W liczbach Z. H. P.** liczy żeńskich Chorągwi 9+Okręgów 2+Hufców S. 10=21 Drużyn ogółem 503 w 251 środowiskach z ogólną liczbą harcerek 18.865. Instruktorek mianowanych 182 czynnych 126, w tej liczbie 28% nauczycielek. Na jedną instruktorkę wypada do 150 dziewcząt. Dane powyższe pochodzą z jednorazowego spisu, przeprowadzonego przez G. K. Ż. w końcu grudnia 1922 r. Co do statystyki z arkuszy rejestracyjnych, to otrzymano dane z Chorągwi, Okręgów i Hufców 12 Środowisk 85 Drużyn 198. Obejmuje to ogólną liczbę dziewcząt 7313.

Sumując swoje uwagi co do ogólnego stanu harcerstwa żeńskiego, G.K.Ż. stwierdza, że treść pracy w drużynach pogłębia się, natomiast nadal trwa ostra niechęć do wszelkich spraw i obowiązków formalnych nawet w tak szczupłym zakresie, jak tego wymaga G. K. Ż.

Program pracy G.K.Ż. na rok najbliższy.

Wytyczne ogólne.

1. Przy decentralizacji wzmożenie poczucia łączności i jedności organizacyjnej, pociągnięcie do współpracy z G. K. Ż. ogółu instruktorek za pośrednictwem odpowiednich Komend.

2. Podniesienie poziomu harcerstwa żeńskiego, pogłębienie pracy, przeprowadzenie drużyn przez próbę, redukcja ilościowa w razie potrzeby.

3. Oparcie pracy na osobistem zaufaniu do instruktorek, jednocześnie zwiększenie wymagań i nawiązanie ściślejszego kontaktu osobistego i przez korespondencję prywatną.

4. Zwrócenie uwagi specjalnej na środowiska — przy okazywaniu pomocy z G. K. Ż. możliwe nie rozpraszanie sił.

Dział organizacyjny.

1. Tworzenie chorągwi, gdzie są po temu warunki, a przedewszystkiem osoba, której z całym spokojem można powierzyć prowadzenie chorągwi.

2. Dojazdy — a) do środowisk centralnych w razie potrzeby, b) do środowisk mniejszych, do drużyn, e) do kursów instruktorskich w krótkich odstępach czasu celem pomocy przy pracy

3. rozpatrywanie i opinjowanie wniosków o mianowanie instruktorek. Uporządkowanie spraw osobowych mianowanych instruktorek—usunięcie „martwych dusz".

4. System rejestracji drużyn.

5. Wznowienie częstych niż roczne raportów komend, co może być połączone z odprawami komendantek.

Dział programowy.

Zwróci specjalną uwagę w najbliższym roku na wychowanie instruktorek, na drużyny zuchów i starsze dziewczęta — w miarę możności na drużyny wiejskie i robotnicze. Zaproponuje współpracę programową Komendom Chorągwi. Nawiąże kontakt z ogółem instruktorek osobiście przez dojazdy, przez korespondencję i za pośrednictwem „Harcmistrza". Będzie ogłaszać sprawności w miarę ich przygotowywania jako projekty w celu wypróbowania i opinjowania. Postara się o wymianę doświadczeń programowych z organizacjami skautowemi żeńskiemi innych narodów, co już zapoczątkowano. W opracowaniu znajduje się wzorzec gimnastyki codziennej. Do spraw kursów, obozów i kolonij powołaną zostanie referentka, która postara się o utworzenie referatów odpowiednich w chorągwiach i będzie utrzymywała z niemi stałą łączność.

III konferencja programowa instruktorek Z. H. P. uwzględni przedewszystkiem sprawy zuchów starszych dziewcząt i instruktorek.

Dział zagraniczny.

1. Sekretarjat międzynarodowy będzie utrzymywał nadal korespondencje z organizacjami innych narodów i Radą Międzynarodową.

2. „Skrzynka do listów“ pośredniczy w korespondencji harcerek polskich ze skautkami innych narodów.

3. Referat tłumaczeń robi wyciągi z pism obcych dla działu programowego i „Harcmistrza”.

4. Referat drużyn polskich zagranicą—utrzymuje kontakt z harcerkami polskiemi zamieszkałemi poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej. Główna Kwatera żeńska projektuje w roku 1923:

1. 3 odprawy komendantek: na Wielkanoc—łącznie ze Zjazdem Walnem, latem łącznie z III konferencją, w czasie feryj Bożego Narodzenia.

2. III konferencję programową latem 1923 w obozie.

3. Wyższy kurs instruktorski w czasie lata.

4. Kurs harcerski dla nauczycielek w lipcu.

5. Stałą szkołą instruktorską pod kierownictwem druhny Olgi Małkowskiej.

6. Kursy dla przodownic zorganizują — podobnie jak w latach ubiegłych — komendy poszczególnych chorągwi.

Program ten Główna Kwatera Żeńska zrealizuje jedynie przy życzliwej i ochotniczej współpracy ogółu instruktorek i harcerek — na co zresztą ma prawo z całą ufnością liczyć.

GŁÓWNA KWATERA MĘSKA Z. H. P.

Sprawozdanie niniejsze jest streszczeniem obszernego sprawozdania, wygłoszonego na III Zjeździe Walnym Z. H. P. Dane statystyczne podane będą w Kalendarzu Harcerskim na r. 1924.

Główna Kwatera Męska jest stałym działem Naczelnictwa Z. H. P., sprawującym kierownictwo ogólne nad Komendami i drużynami męskiemi w zakresie pracy harcerskiej. Zakres kompetencji oraz rolę G. K. M. w pracach Z. H. P. określają: Statut Z. H. P., Regulamin Wewnętrzny Z. H. P. i regulamin Naczelnictwa Z. H. P. — (Główne Kwatery).

Główna Kwatera skierowuje wszystkie swe wysiłki w kierunku zagadnień metod i środków, a więc do zagadnień natury programowej (kursy, instrukcje, książki, objazdy i t. d.)

Sprawozdanie niniejsze obejmuje nietylko pracę samej G. K. M., lecz daje pewien ogólny szkic tego, co w okresie sprawozdawczym w zakresie pracy męskiej w Z. H. P. zdziałano oraz wskazuje na pewne wytyczne pracy dalszej.

1. Organizacja G. K. M. i członkowie współpracownicy: Naczelnik i jego zastępca sprawowali kierownictwo całości, wydział I—sprawy administracyjne, wydział II — sprawy organizacyjne, wydział III — sprawy obozowe, wydział IV—zdrowia harcerzy (wydział w stadjum organizacji), wydział V — wychowania narodowego, wydział VI — sprawy osobowe, wydział VII — zagraniczny, w okresie sprawozdawczym.

a) rzeczywistymi członkami G.K.M. byli: harcmistrz Stanisław Sedlaczek, podharcmistrze: Robert Daszkiewicz, Henryk Glass, Olgierd Grzymałowski, Adolf Heidrich, Tadeusz Maresz, Ignacy Wołkowicz, przodownik Witold Wierzbowski. (8)

b) Współpracownikami byli podharcmistrze i przodownicy: Jan Arlitewicz, Władysław Buchner, Władysław Czapliński, Władysław Ćwikiel, Mieczysław Dybczyński, Włodzimierz Dzięciołowski, Jędrzej Giertych, Władysław Jurkowski, Jerzy Karpiński, Kazimierz Kindler, Ignacy Kozielewski, Feliks Lubiński, Stefan Łoś, Roman Miszewski, Władysław Olędzki, Bolesław Polkowski, Stefan Radliński, Jerzy Remiszewski, Stefan Szletyński, Jerzy Szyszko, Ludomir Wagner, Tadeusz Walewski, Zygmunt Wierzbowski, Wiktor Wiśniewski. (24)

2. Uwagi ogólne. Prace Głównej Kwatery szły pod hasłem: unikać wydawania rozkazów, lecz wskazywać drogę, prowadzić twórczą myślą i czynem, wzniecić zapał. Ciężkie warunki, jak brak środków finansowych, zbyt szczupła ilość stałych pracowników w G. K. M. i t. p. nie zawsze umożliwiały utrzymanie wykonania zamierzeń na powyższym poziomie, jednak zdołano wykonać ważniejsze zamierzenia, przypadające z programu na rok 1922-gi (patrz II sprawozdanie N. R. H.)

Zbiorowa praca wewnętrzna G. K. M. odbywała się przez: a) zebrania kierowników wydziałów (co 2 tygodnie, zebrań razem było 17) b) zebrania wszystkich pracowników G. K. M., odbyło się zebrań 18. Omawiano sprawy związane z bieżącem życiem harcerskiem. Sprawozdania wydziałów, organizacja odpraw komendantów, kursów, tygodnia harcerskiego, rozwój organizacji i t. p. oraz zagadnienia programowe, jak: wyrobienie instruktorów, podstawy obozów harcerskich, drużyny specjalne, sprawy wojskowe, prasowe, Zjazdu Walnego, konferencja w Paryżu, próby harcerskie, pisma harcerskie, program pracy i t. p. Obecnie zebrania te przeistoczone są na kurs Głównej Kwatery (patrz: „Instruktorzy”) c) zebrania członków poszczególnych wydziałów dla omówienia spraw ściśle związanych z danym wydziałem G. K. M. (np. Wydział Organizacyjny, Obozów itp.)

Główną uwagę zwrócono na zagadnienia: 1) podniesienie poziomu pracy w drużynach, 2) rozwój obozów i wycieczek, 3) indywidualizację

drużyn, 4) wyrobienie instruktorów, 5) zwiększenie zainteresowania rozwijającą się literaturą harcerską. 6) unormowanie i zacieśnienie harcerskiego kontaktu z Komendami Chorągwi.

3. Ogólny stan organizacyjny. Organizacja szybkim krokiem zmierza do całkowitej realizacji struktury Z.H.P., ustalonej w Statucie i Regulaminie Wewnętrznym. Wykaz komend na dzień 1.I.23 był następujący: a) Komendy Chorągwi: Brzeska, Krakowska, Lubelska, Lwowska, Łódzka, Poznańska, Warszawska, Wileńska, Włocławska, b) Komendy Okręgów: Białostocka, Grudziądzka, Katowicka, Kielecka, Łucka, Sosnowiecka, Płocka, Radomska, c) Komendy Hufców Samodzielnych: Częstochowa. Mieliśmy więc 1.I.1923 r. 9 Komend Chorągwi, 8 Komend Okręgów — które przygotowują się do przeistoczenia w Komendy Chorągwi — i tylko jeden Hufiec Samodzielny, który wkrótce też zostanie odpowiednio przekształcony. Razem komend 18.

Środowisk harcerskich mamy około 400-tu.

Sprawami organizacyjnemi w G. K. M. zajmuje się Wydział II kierowany przez dha A. Heidricha. Dużo trudności sprawiało przeprowadzenie należytego podziału terytorjalnego, obecnie zasadniczo już ukończonego. Przy przeprowadzaniu podziału terytorjalnego brano pod uwagę szereg czynników, jak, podział administracyjny państwa, sieć szkolną, organizację okręgów korpuśnych, komunikację, historyczny rozwój Harcerstwa, możność pozyskania odpowiednich ludzi do kierownictwa pracą i t. p. W rozwoju prac poszczególnych Komend daje się zauważyć znaczne uporządkowanie zaległych prac organizacyjnych, ustalanie wyraźnych i na dłuższy okres obliczonych szczegółowych programów pracy, wiążących się z programem ogólnym G.K.M. w logiczną całość, zwiększenie dokładności i sumienności przy wykonywaniu zamierzeń, dążenie do zdobycia możliwie dużej ilości wykwalifikowanych instruktorów oraz — co ze szczególną radością podkreślić należy — budzi się zrozumienie konieczności przeniesienia całej uwagi i wysiłków z ustawicznych reorganizacyj, zmian statutów, regulaminów itp. na istotną, twórczą pracę w drużynach, na podniesienie jej wychowawczej wartości.

4. Łączność z Komendami i Drużynami. Zmniejszając ilość wydawanych rozkazów do jednego na 1—2 miesiące, a „listów okólnych” do minimum, G. K. M. stale dąży do zwiększenia ilości objazdów i korespondencji o charakterze przyjacielskim.

Objazdów w G. K. M. dokonano w okresie sprawozdawczym 126, czyli przeciętnie 9 na miesiąc. Komendy w powyższym okresie dokonały około 500 objazdów (dane przybliżone).

Odpraw Komendantów G. K. M. zorganizowała 3, w tem jedna tygodniowa (w Kazuniu) z programem obejmującym: „Sprawozdanie z obozów i wycieczek w czasie lata 1922 r.”, „Z kursów 1922 r.”, „Chłopiec i harcmistrz”, „System zastępowy”, „Drużyny specjalne”, „Zagadnienie starszych chłopców”, „Przysposobienie wojskowe” i inne.

Poszczególne Komendy zorganizowały 30 odpraw i 11 zjazdów o charakterze konferencyj.

Dążąc do wytworzenia jednolitej opinji grona instruktorskiego w podstawowych sprawach, dotyczących naszej pracy, G. K. M. zwołała pierwszą konferencję instruktorską pod hasłem: „Jak wzmocnić tętno pracy w drużynach harcerskich?” do Brześcia n/B. W czasie 2 dni obrad zajmowano się następującemi sprawami: „Czem jesteśmy i dokąd dążymy”*), — „Podstawy systemu harcerskiego” — „Drużyny specjalne” oraz — „Nasze pisma”. Na konferencji obecnych było przeszło 300 drużynowych i przybocznych z całej Rzeczypospolitej. Wyniki konferencji zadawalające. Przyszła konferencja odbędzie się prawdopodobnie w obozie. Zlotów — przeważnie Chorągwi — odbyło się 5 (Warszawa, Poznań, Płock, Sosnowiec, Lublin) wpłynęły one dodatnio na zacieśnienie węzłów braterstwa między drużynami. Wymiana terenów na obozy (między Chorągwiami) wzrasta. Sprężystość Komend w załatwianiu spraw idących z dołu i z góry również mocno wzrasta, lecz naogół nie jest jeszcze zadawalająca. Posiadanie przez G.K.M. należytych danych statystycznych jest ściśle związane z dostateczną łącznością całości Z. H. P. Pod tym względem zrobiono początki, lecz duże braki istnieją.

5. Starszyzna (instruktorzy). Twórcami i kierownikami Harcerstwa są instruktorzy. Prawdą wielokrotnie stwierdzoną jest, że: „jaki drużynowy, taka drużyna”. Dlatego też G. K. M. coraz baczniejszą uwagę na powyższe zagadnienie zwraca, badając zarówno doświadczenia nasze, jak i organizacyj zagranicznych. Stan liczebny i inne dane dotyczące instruktorów podaje wykaz umieszczony w Kalendarzu Harcerskim na r. 1924. Należy zaznaczyć, że aczkolwiek liczba egzaminowanych i wykwalifikowanych instruktorów stale wzrasta dzięki licznym kursom, to jednak przodowników i podharcmistrzów mamy zaledwie 30% ogólnej liczby drużynowych.

Wnioski nominacyjne zgłaszają poszczególne Komendy (bądź G. K. M. z własnej inicjatywy). Komisja osobowa bada zgłoszone wnioski, bada kwalifikacje i t. d. oraz przedstawia swoją uchwałę Naczelnikowi G. K. M. który

*) Treść referatu podano w „Gawędach z Drużynowym”

zgłasza wniosek na N. Z. H. P. gdzie drogą uchwały następuje nominacja ogłaszana następnie w rozkazie N. Z. H. P. Należy zaznaczyć, że akademicy stanowią około 40% ogółu instruktorów z stopniami, a nauczyciele około 25%. Procent tych ostatnich stale wzrasta, co G. K. M. uważa za objaw nader pomyślny.

W roku 1922-im organizacja kursów instruktorskich została przekazana częściowo Komendom Chorągwi przy zachowaniu: a) możliwie jednolitego programu, b) przeprowadzenia prób instruktorskich pod nadzorem G. K. M. i kierunkiem jej delegata (w myśl regulaminu uchwalonego przez N. R. H.) Przeprowadzono kursy instr. przy K-dach: Krakowskiej, Lwowskiej, Lubelskiej, Poznańskiej, Warszawskiej; czas trwania przeciętnie 4 tygodnie. Ponadto odbyły się 2 kursy dla drużynowych (Chor. Brzeska i Wileńska oraz Toruńska). Na ostatnich kursach zaznaczył się pewien zwrot od systemu wykładowego do ćwiczeń praktycznych, jednak w zamałym jeszcze stopniu. Równocześnie stwierdzono konieczność bliższego nawiązania programu kursów do życia normalnej drużyny harcerskiej. Chcąc wykorzystać nabyte doświadczenia oraz zapoznania się z wzorową szkołą instruktorską w Gillwel-Parku pod Londynem, G. K. M. rozpoczęła na jesieni i przeprowadziła w ciągu zimy kurs*), który następnie rozwinął się w pierwszy kurs korespondencyjny, będący przygotowaniem do obozu Wyższego Kursu Instruktorskiego, projektowanego w lipcu 1923 r. (opartego na metodach g. Baden-Powella). W tej dziedzinie już w r. 1923 opracowano podstawy kwalifikacyj i minimalny obowiązujący ogólny program kursów, organizowanych przy poszczególnych komendach, (patrz „Wiadomości Urzędowe" № 3 z r. 1923). W przygotowaniu znajdują się: a) ogólne wytyczne przygotowania instruktorów, mogące zapewnić wytworzenie jednolitego typu instruktora harcerskiego, b) szczegółowe opracowanie programów dwóch prób instruktorskich i jednej na stopień kandydata, c) legitymacje i dyplomy instruktorskie oraz przepisy o corocznej rejestracji instruktorów, d) ogólne formy przyjęcia nowego instruktora do grona instruktorskiego Z. H. P.

Walną pomocą w pracy okazał się miesięcznik „Harcmistrz", szkoda tylko, że ukazuje się nieregularnie. Najważniejsze potrzeby z zakresu metodyki zaspakaja książeczka „Gawędy z Drużynowym" (H. Glassa), a w przygotowaniu znajduje się obszerny podręcznik dla instruktorów.

6. Drużyny wogóle. Dane statystyczne podaje Kalendarz Harcerski na r. 1924. Są one niedokładne, gdyż warunki pracy utrudniały przeprowadzenie dokładnych spisów. Według danych bieżących, ustalanych w czasie objazdów, ogólna ilość harcerzy w Rzeczypospolitej dochodzi do 400.000 (koniec 1922-go r.). Przybliżone obliczenia procentowe wykazują, że drużyn w szkołach średnich mamy 38,5% ogólnej ilości drużyn, i że ruch ogarnia coraz szybciej szkoły powszechne, młodzież rzemieślniczą i wiejską. Jako dodatni objaw zaznacza się powstawanie drużyn mieszanych (10% ogólnej ilości drużyn). Naogół we wszystkich drużynach daje się zauważyć większe dążenie do zdobywania prób harcerskich i sprawności. Planowość pracy, stałe podnoszenie się poziomu grona instruktorskiego, wzrost wycieczek i obozów (patrz „obozy") dodatnio wpływa na całokształt pracy i daje rękojmie dalszego rozwoju.

G. K. M. stara sie coraz większy wpływ wywierać na: a) indywidualizację drużyn, b) praktyczne stosowanie systemu zastępowego (patrz książka: „System zastępowy" St. Sedlaczka), c) propagowanie życia obozowego i wychowania fizycznego, d) sprawności. Indywidualizacja drużyn prowadzona jest w trzech kierunkach: a) stosownie do wieku, a więc podział na drużyny wilcząt, (8—12 l.), harcerskie w ściślejszem znaczeniu (12—16 l.), starszych chłopców (16—18—20 l.), b) stosownie do środowiska młodzieży, szkół powszechnych, średnich, rzemieślniczych, wiejskie i t. d. Kwalifikowanie drużyn na harcerskie i przygotowawcze odbywać się będzie na podstawach obecnie przez obie Główne Kwatery opracowanych.

7. Wychowanie fizyczne. Wychowanie fizyczne w Harcerstwie staje na coraz bardziej odpowiednim poziomie. Gimnastyka racjonalna, sporty, gry i zabawy na świeżem powietrzu, wycieczki, obozy — wszystko to stanowi całokształt mający na celu wyrobienie zdrowego obywatela. Jesteśmy w okresie: a) szerzenia poczucia potrzeby należytej kultury fizycznej i zamiłowania do ćwiczeń cielesnych, b) wyrabiania odpowiednich instruktorów.

Na kursach rocznych Ministerstwa W. R. i O. P. w Poznaniu, Warszawie i Krakowie widzimy coraz liczniej instruktorów harcerskich. Próby instruktorskie i kursy harcerskie również coraz wyraźniej i racjonalniej uwzględniają stronę wychowania cielesnego. Dużą fachową pomoc okazują władze wojskowe i sfery nauczycielskie, częściowo stowarzyszenia gimnastyczne. Wprowadzono specjalne sprawności „wyćwiczenia fizycznego", jak: gimnastyk, miłośnik gier, pływak, wioślarz, żeglarz, jeździec, narciarz, łyżwiarz, ko-

*) Opracowano tematy: „Czem jest Harcerstwo i jakie ma cele", Nasze wady narodowe", „Instruktor harcerski i jego rola", „Jakim jest nasz chłopiec", „Jak prowadzić naszych chłopców", „Co stanowi podstawę naszej pracy", „Co należy czynić, aby chłopcy nasi byli zdrowi fizycznie", „Praca zawodowa a Harcerstwo", „Służba bliźnim".

larz szermierz. — W legitymacjach harcerskich dodano karty zdrowia i sprawności fizycznej. Niestety bardzo często nie są one wypełniane, na co winniby zwrócić uwagę instruktorzy objazdowi. W zakresie wydawniczym, poza artykułami, w „Harcmistrzu", „Czuj Duchu" i „Ognisku", ukazały się z tego zakresu dwie książeczki przeznaczone dla instruktorów harcerskich, a mianowicie „Przykłady osnów lekcyj gimnastyki" Walerjana Sikorskiego i „Gry sportowe" (Kindler, Olędzki, Starzyński.)

8. Sprawności. Jednym z poważnych środków, uzdrawiających manję „gadaniowej roboty" drużyn i skierowujących chłopców w kierunku rzetelnej pracy, mogącej ułatwić im później wybór zawodu — są sprawności. Obie Główne Kwatery przy współdziale licznego grona pracowników harcerskich i fachowców opracowały program sprawności wydany następnie w II-gim tomie wyd. „Harcerstwo" pod red. dha St. Sedlaczka. Program ten obejmuje razem 81 sprawności dla chłopców według następujących działów: 1) sprawności niesienia pomocy, 2) sprawności wyćwiczenia fizycznego, 3) wyćwiczenia polowego harcerskiego, 4) przyrodnicze, 5) zawodowe, 6) artystyczne.

W roku ostatnim daje się zauważyć silny wzrost zdobywania sprawności. Ścisłych danych niestety jeszcze w centrali nie posiadamy, lecz z raportów bieżących można wysnuć przybliżoną dość liczbę około 5000 sprawności w okresie sprawodawczym.

9. Obozy, kolonje, wycieczki. Życie harcerzy w obozie stanowi najpoważniejszy moment życia drużyn. Instruktor uzyskuje wtedy możność ciągłego wpływania na chłopca, może go poznać dokładnie i należycie nim pokierować. Wartości wychowawcze i zdrowotne obozów są na tyle ważkie, w G. K. M. utworzono specjalny „Wydział obozów". Wyniki liczebne akcji obozowej podaje Harcmistrz № I 1923 r. wycieczek dłuższych odbyło się około 150-ciu. Wycieczek mniejszych około 3500 (przyjmując, że drużyna organizuje przynajmniej 4 wycieczki w ciągu roku). — Coraz większa ilość obozów posiada starszych opiekunów, pomoc lekarską i instruktorów wykwalifikowanych. Przed akcją obozową organizuje się krótkie kursy dla kierowników obozów. Ustala się i rozpowszechnia sprawność „leśnego człowieka".— Wobec wielkiej ilości obozów (w roku 1923 zapewne dojdziemy do 200 obozów) organizowanych corocznie, nieobojętną jest rzeczą, jakie połacie Rzeczypospolitej zalewa fala obozujących i wycieczkujących harcerzy. Sprawy te będą w najbliższych latach przedmiotem narad centrali Z. H. P. Poza artykułami odnośnie obozów, które ukazują się w pismach harcerskich, w przygotowniu znajduje się specjalna książka z zakresu życia obozowego i wycieczek.

10. Drużyny szkolne. Z danych statystycznych wynika, że drużyny szkolne — a zwłaszcza szkół średnich — powoli przestaną być głównym terenem pracy Harcerstwa. Jednak w żadnym wypadku nie można młodzieży szkolnej zaniedbywać. Oczywiście, sprawa ta różnie przedstawia się w rozmaitych ośrodkach pracy, np. w Warszawie zgoła inaczej niż na Górnym Śląsku. W latach ostatnich wzrasta coraz silniejsza i na wzajemnym zaufaniu oparta współpraca szkoły i czynników harcerskich, co znajduje swój wyraz w wzroście liczby opiekunów drużyn z ramienia szkoły.

11. Drużyny nieszkolne. Nowe drużyny należy w latach najbliższych organizować przedewszystkiem na terenach nieszkolnych, względnie szkół powszechnych. Warsztaty, fabryki, ulica i wieś — to pozycje, które Harcerstwo zdobyć może i musi. Rozwój Ruchu zmierza do tego i powstrzymać się nie da. Należy tylko pamiętać, że jakości nigdy tracić z oczu nie można i w związku z tem trzymać się metod opartych na zasadzie: „lepiej powoli i mniej — a dobrze, niż szybko i dużo—a źle".

Stan ilościowy drużyn miejskich przedstawia się w %% jak następuje: a) w szkołach powszechnych 23,3%, b) drużyn rzemieślniczych 14,2% c) drużyn w seminarjach nauczyciel. 6,6% (przyszli kierownicy młodzieży szkół powszechnych). G.K.M. przeprowadziła specjalną ankietę (otrzymano 1000 odpowiedzi) i przygotowuje broszury i zjazd drużynowych drużyn rzemieślniczych, szkół powszechnych, mięszanych i uliczników.

Drużyny wiejskie obejmują 6,6% ogółu drużyn w Polsce. W okresie sprawozdawczym ukazało się szereg artykułów w powyższej sprawie. W przygotowaniu podręcznik i zjazd drużynowych.

12. Wilczęta. „Wilczęta" czyli „zuchy" (od 8-12 lat) poczęliśmy stosunkowo niedawno organizować. Mamy jeszcze stosunkowo mało własnych doświadczeń. Ukazał się świetny podręcznik Baden-Powela „Wilczęta" tłumaczony na język polski przez dha d-ra T. Strumiłłę.

W przygotowaniu: a) regulamin „wilcząt", b) zjazd drużynowych.

13. Drużyny starszych chłopców. Zagadnienie powyższe staje przed Z. H. P. w pewnej nowej szacie w związku z życzeniami Minist. Spraw Wojskowych, aby chłopcy polscy od l. 16 przechodzili „przysposobienie wojskowe". Sprawa ta znajduje się w okresie prób i doświadczeń oraz badań, jakie rezultaty otrzymała zagranica (głównie Anglja) ze swemi „rovers".

14. Drużyny specjalne. W obecnej chwili mamy dwa rodzaje „drużyn specjalnych" Są to drużyny pożarne w ilości 21, pracujące w łączności z Związkiem Florjańskim, oraz dru-

żyny żeglarskie, których mamy tylko 2. — G. M. M. w programie swojej pracy umieściła propagandę drużyn żeglarskich i pomoc przy ich organizowaniu. W projekcie: instrukcje i podręcznik.

15. Odznaczeni. W okresie sprawozdawczym: wydano 1) odznak za uratowanie życia 10-ciu harcerzom, 2) wydano oznak 10 lecia 2 harcerzom, 3) mianowano honorowymi harcerzami Rzeczypospolitej 5 nieżyjących harcerzy.

Do dnia 1. I. 1923 roku wydano (N.Z.H.P.) odznak „za zasługę“ 27, odznak „wdzięczności“ 23.

Wypadków uratowania życia przez harcerzy było znacznie więcej niż 10, lecz harcerze często starają się pokryć milczeniem swój czyn, uważając go za prostą „przyjacielską usługę”.

DZIAŁ STARSZEGO HARCERSTWA.

Praca rwała się wskutek zmian kierownika, o czem wyżej wspomniano. Do zanotowania mamy: 1) opracowanie przez Dział i przyjęcie przez N. R. H. nowego sformułowania rozdziału o Starszem Harcerstwie w Ogólnym Regulaminie Wewnętrznym. (Okólniki, rozkazy, etc. zbiór 17). Powołany 17.VI.1922 r. Wydział Starszego Harcerstwa — żywszej działalności nie rowinął.

DZIAŁ KÓŁ PRZYJACIÓŁ.

Z powodu braku kierownika nie mógł rozwinąć żywszej działalności i ograniczał się do załatwiania spraw bieżących (przyjmowanie nowych kół, udzielanie wyjaśnień i t. p.)

SPRAWY WYDAWNICZE.

Komitet Wydawniczy „Harcmistrza” przy Zarządzie Oddziału Krakowskiego. Komitet Wydawniczy „Harcmistrza” utworzony został na życzenie N. Z. H. P. przez Z. O. Krak. celem umożliwienia dalszej publikacji „Harcmistrza”. Ściślejszy Komitet tworzyli: prezes Z. O. prof. S. Surzycki, prof. Ciechanowski, dyr. M. Walczak, dr. T. Strumiłło jako redaktor i dh K. Parafiński jako administrator. Do szerszego Komitetu należą wszyscy, którzy wpłacili tytułem udziałów na fundusz prasowy 1922 roku przynajmniej 1000 mk. — osób pojedyńczych 47 (52.000 mk. udziałów), zbiorowych 25 (Naczelnictwo, 50.000 mk., 3 Zarządy Oddz. 30.000 mk., 6 K. P. H. 17.000 mk., 6 K. St. H. 12.000 mk., 3 K-dy huf. m., 3 drny m., 2 drny ż. i 1 dyrekcja gimn. ż. razem 9.000 mk.).

Pomimo rozsyłania numerów i pism z prośbą o poparcie do wszystkich ogniw organizacyjnych, poparcie to było bardzo nikłe, pomimo że ogólnie uznawano wysoki poziom i aktualność treści pisma. Prenumeratorów poza udziałowcami było 28 (tak!), którzy wpłacili 11.220 mk. Rozchodziło się pismo głównie przez K.D.H. i rozprzedaż pojedyńczych №-rów przez Komendy: z 21 tych instytucyj jednak tylko 5 nadesłało choć częściową należność za sprzedane num. w kwocie 16.750 mk., podczas gdy należy się jeszcze z tego źródła 487.533 mk. (w tem 304.000 mk. za ostatni niedawno rozesłany num.). Komitet Wydawniczy ogłaszać będzie musiał w przyszłości drukiem tych nieskwapliwych dłużników. Od ich sumienności, jak i od ogólnego poparcia i współdziałania zależeć będzie dalszy byt pisma. Konferencja instruktorska w Brześciu wezwała ogół instruktorski do doraźnego opodatkowania się na fundusz prasowy „Harcmistrza“. Poza złożonemi wtedy w pierwszym odruchu 200.000 mk. niewiele jednak z tego źródła wpłynęło. Udziały na rok 1923 oznaczono na 10.000 mk., trzeba jednak osobistego kołatania o nie, inaczej nikt się do niczego nie poczuwa. Prenumeratorów na r. 1923 zgłasza się sporo—tu znać skutek uchwał różnych Zjazdów, ale tego jeszcze wciąż śmiesznie mało, jak na poparcie, którego by potrzebował „Harcmistrz”, aby zostać znów miesięcznikiem. Uderza też zupełny brak poparcia przez szkoły i sfery pedagogiczne: ani dyrekcje, ani opiekunowie drużyn najzupełniej nie dbają o to, co pisze jedyny instruktorski organ harcerski i czem mógłby im się stać pomocny w podniesieniu poziomu pracy w ich drużynach.*)

Stan rachunków Harcmistrza w dniu 31-go grudnia 1922 r. przedstawia się jak następuje:

udziały . .	170.000 mk.	
prenumerata	11.220 mk.	
kolportaż . .	16.750 mk.	
dar na fund. pr.	150.000 mk.	
drukarnia		760.000 mk.
administracja		35.155 mk.
pożyczka	447.185.40	
	795.155.40	795 155.40

Pożyczkę zaciągnięto z funduszu prasowego, przeznaczonego na rok 1923. Pokrycie znajduje się na to następujące:

dłużnicy	487.533 mk.
P. K. O.	1.800 mk.
pozostałe egzempl.	63.667 mk.
razem	553.000 mk.

Ognisko. Wykonując uchwałę II Zjazdu Walnego Naczelnictwo zlikwidowało „Harcerza“ i „Harcerkę“ i rozpoczęło wydawnictwo „Ognisko“ pod redakcją najpierw dha Jana Grabowskiego, a po jego wyjeździe do Wilna, pod redakcją dha Ostrowskiego. „Ognisko” było pomyślane jako pismo dla młodzieży w wieku 12 — 16 lat i do-

*) Min. W. R. i O. P. zaprenumerowało w r. 1923 Harcmistrza dla szkół śr. państwowych. Przyp. Red.

syć dobrze się rozwijało. Jednak brak należytego poparcia ze strony organizacji i cieżkie warunki wydawnicze zmusiły Naczelnictwo (już w 1923 r.) do zawieszenia „Ogniska“. Wydano ogółem 21 numerów.

Wydawnictwa książkowe. Wyszły następujące wydawnictwa oficjalne Naczelnictwa: Janiny Tworkowskiej, „Zastęp Harcerek“; „Harcerstwo“ tom II—(Sprawności) pod redakcją Stanisława Sedlaczka; „Regulamin musztry“. Dwie pierwsze książki wyszły nakładem „Książnicy Harcerstwa i Kultury Fizycznej“, trzecia nakładem własnym Naczelnictwa.

W przygotowaniu jest tom III, mający zawierać historję harcerstwa i wiadomości o skautingu zagranicą. Być może, że program „Harcerstwa“, wydrukowany w II Sprawozdaniu N.R.H. ulegnie zmianom.

Ponadto ze spraw wydawniczych należy wspomnieć o opracowaniu i ogłoszenia Regulaminu kwalifikowania wydawnictw i o ustaleniu zasadniczem sprawy honorarjów za wydawnictwa oficjalne (regulaminy, instrukcje etc).

DZIAŁ ZAGRANICZNY.

Dział Zagraniczny przy Naczeln. Z. H. P. ma za zadanie:

1) Rozszerzanie wiadomości o naszym ruchu zagranicą przez wysyłanie naszych pism i wydawnictw, wymianę odznak dla zbiorów skautowych, zasilanie pism zagranicznych artykułami o harcerstwie, utrzymywanie stałej korespondencji oficjalnej i prywatnej.

2) Zapoznawanie ogółu harcerzy z tym, co się dzieje zagranicą przez komunikaty oraz tłomaczenie z pism skautowych zagranicznych i podawanie do pism harcerskich, rozpowszechnianie, popularyzowanie najlepszych pism i książek zagranicznych, współdziałanie przy nawiązywaniu prywatnej korespondencji.

3) Tłumaczenie książek, ułatwianie otrzymywania pozwoleń na tłumaczenie.

4) Organizowanie wycieczek, wysyłanie delegacji.

5) Zorganizowanie stałego przedstawicielstwa w najważniejszych punktach zagranicą.

Z przyjemnością należy stwierdzić, że program powyższy został całkowicie wprowadzony w życie.

Korespondencja z zagranicą stale się ożywiała, szczególnie była ożywiona w okresie Konferencji Międzynarodowej w Paryżu.

Ogółem w czasie sprawozdawczym otrzymano 437 listów, wysyłając 475, nie licząc pism i książek. Jako jedną z najżywotniejszych prac Działu Zagranicznego należy podkreślić organizowanie wycieczek zagranicznych. Ogółem w 1922 roku wyjeżdżało zagranicę 55 harcerzy i harcerek, przyczem najkrótszy czas pobytu zagranicą był 7 dni, najdłuższy 6 tygodni. Harcerze wyjeżdżali do Czech, Rumunji, Węgier, Jugosławji, Francji i Anglji. Największe znaczenie miał wyjazd delegacji Z. H. P. na Międzynarodową Konferencję do Paryża, oraz wyjazd do Czech.

W Skład delegacji do Paryża wchodzili: dhowie: prof. E. Piasecki, T. Strumiłło, H. Glass, T. Sopoćko, J. Jakubowski. Między wieloma innymi rzeczami których z powodu braku miejsca nie można tu podać przypomnieć trzeba tylko, że Konferencja stwierdziła, że Polska zajmuje trzecie miejsce co do liczebności wśród organizacyj skautowych świata zaraz po Ameryce i Angji

Poniżej podajemy najważniejsze uchwalone przez Konferencję wnioski:

1. Każdy kraj wyznaczy Komisarza Międzynarodowego (tak nazywają Kierownika Działu Zagranicznego), w krajach gdzie jest kilka organizacyj, winne one wyznaczyć wspólnego K. M. Jest pożądane aby stanowisko K. M. było uznane oficjalnie przez rząd. Wszystkie sprawy związane z utrzymaniem stosunków międzynarodowych powierza się K. M.

Komisarz M. utrzymuje stałe stosunki z Biurem w Londynie.

2. Między sprawami, o których K. M. powinien informować B. M. jest przysyłanie stałych informacyj o stanie organizacji, przez niego reprezentowanej.

3. Stosunki między Komisarzami M. w praktyce będą się opierały na popieraniu i ułatwianiu wzajemnem podróży oraz na stałej korespondencji.

4. Co się tyczy wymiany wizyt przez skautów jest koniecznem przyjęcie pewnych ogólnych przepisów, o których była mowa w „Jamboree“ z 1921 r.

5. Dla ułatwienia korespondencji między skautami różnych narodów przy Biurze M. powinna być urzędowa skrzynka do listów, gdzie listy byłyby rozdzielane.

6. Ponieważ skaut, zaopatrzony w przepisowy list polecający, będzie zawsze przyjęty przez każdą organizację jako brat, przeto niema celu nadawanie stopni honorowych członków organizacyj zagranicznych. Stopnie honorowe mogą być nadawane tylko instruktorom (oficerom skautowym) zagranicznym i to w okolicznościach wyjątkowych, tylko przez Główne Kwatery.

7. Przyjęto ogólny wzór skautowego paszportu zagranicznego, który będzie każdorazowo wydawany wyjeżdżającym skautom zagranicę przez Komisarza M. i za jego podpisem, Druk tych paszportów w języku francuskim i angielskim ma wykonać Biuro M.

8. Żadna nowa organizacja nie może być przyjęta do B. M. ani uznana za skautową bez zgody już istniejącej organizacji w danym kraju.

9. Skauci zagranicą podlęgają przepisom i zwyczajom organizacji na terenie której się znajdują (nie upoważnia to do obniżenia swej dyscypliny lub innych przepisów swojej organizacji),

10. Oficjalne stosunki między organizacjami mogą być tylko utrzymynane przez Komisarzy M.

11. Organizacje skautowe postarają się otrzymać dla skautów zagranicznych zniżki kolejowe w tym stosunku w jakim otrzymują org. krajowe.

12. Skauci w liczbie 6 lub więcej mogą wyjeżdżać zagranicę tylko pod kierunkiem odpowiedzialnego za wycieczkę instruktora (oficera skautowego).

13. O ile skauci chcą obozować na obcem terytorjum, pożądanem jest aby obozowali razem ze skautami tegoż kraju, wtedy jednak całkowicie podlegają przepisom danej organizacji, np. o ile w tym kraju nie wolno palić skautom obcym nie wolno tego robić, choćby własne przepisy tego nie zakazywały.

14. Powyższe uchwały nie odnoszą się do skautów, podróżujących prywatnie i bez munduru.

15. Skauci wyjeżdżający zagranicę powinni być zaopatrzeni w środki finansowe potrzebne do utrzymania się zagranicą przez cały czas podróży.

Komitet Międzynarodowy. W celu ustalenia stosunków międzynarodowych skautowych został wybrany Międzynarodowy Komitet, składający się z 9 osób. Wielka szkoda, że nasza organizacja niema w nim swego przedstawicielstwa, (2 Angl., 2 Amer., 1 Francuz., 1 Czech, 1 Duńczyk, 1 Włoch i 1 Austr. Do tego Komitetu ex oficio wchodzi Gen. Baden-Powell z prawem zawieszenia postanowień Komitetu do następnej Konferencji Międzynarodowej. Komitet M. ma prawo przyjmować nowe organizacje, jednak sprzeciw trzech głosów uniemożliwia przyjęcia.

Stan liczbowy. Ameryka 523.582, Anglja 311.915, Polska 60.000, Belgja (2 org. razem) 8.400, Czechy 18.000, Francja (3 org. razem) 11.456, Grecja 15.153, Włochy (2 org.) 11.119 w/g statystyki z czerwca, Hiszpanja 22.700 Węgry 15.766, Norwegja 6.854, Szwecja 6.000, Szwajcarja 4.289, Egipt 8.000, Irag 10.000.

Biuro Skautów Słowiańskich.

Z. H. P. otrzymało od organizacji Czeskiej zaproszenie do wzięcia udziału w uroczystym obchodzie 10-cio letniej rocznicy org. sk. czeskich. W tym celu specjalnie przyjeżdżał do Warszawy Komisarz do Spraw Zagranicznych org. czeskiej Elstner. Naczelnictwo wydelegowało dhnę Helenę Sakowiczównę i dha Tadeusza Sopoćkę na tę uroczystość. Prócz reprezentowania Z.H.P. na powyższym obchodzie, delegaci nasi zostali upoważnieni do zorganizowania w porozumieniu z innemi organizacjami porozumiewawczego biura organizacyj słowiańskich.

Uroczystości Praskie zgromadziły przedstawicieli wszystkich org. słowiańskich, korzystając z czego przystąpiono do zorganizowania „Zespołu Skautów i Skautek Słowiańskich".

Dnia 30 czerwca odbyło się zebranie na którym były reprezentowane wszystkie cztery org. skaut. słow.; przyjęto całkowicie regulamin przedstawiony i opracowany przez Z. H. P. zawiązano zespół Skautów i Skautek Słowiańskich, przyjmując oficjalną nazwę „Association des Scouts et Girl Guides Slaves" Prezesem został dr. Svojsik, vice-przewodniczącym pozostali trzej przewodniczący innych organizacyj skautowych, sekretarzem druh Tadeusz Sopoćko, sekretarką do spraw żeńskich dhna Helena Sakowiczówna. Sekretarjat przez pierwsze dwa lata urzęduje w Warszawie (adres tymczasowy Wiejska 19 m. 3 dh T. Sopoćko.)

Wszystkie te prace Działu Zagranicznego Z. H. P. nie mogłyby być prowadzone, gdyby nie wydatna pomoc moralna i finansowa Koła Przyjaciół, które zostało utworzone na specjalne zezwolenie Naczelnictwa. Jako osoby, które przez cały rok nie szczędząc żadnych trudów bardzo wydatnie pracowały dla działu Zagranicznego wymienić należy p. hr. Teresę Łubieńską—skarbnika Koła Przyjaciół, ks. Izabelę Radziwiłową przew.—Kom. finansowej Koła, hr. Adamowa Sobańską, panie: Mary Ciechanowiecką, ks. Eustachową Sapieżynę; panów: ministra Bertoniego, Antoniego Czerwińskiego, Aleksandra Dobrowolskiego. Techniczną stronę prac Koła oraz Działu prowadzi dh. ph. Tadeusz Sopoćko. W y d a t k i Działu Zagranicznego w czasie sprawozdawczym przekroczyły 6 i pół miljonów marek pol. nie obciążając wcale kasy Naczelnictwa.

Sprawozdanie Kasowe Działu Zagranicznego Z. H. P.

W marcu 1922 r. zawiązało się Koło Przyjaciół Działu Zagranicznego Z. H. P., którego organizacja trwała kilka tygodni — tak że dopiero z początkiem maja finanse Koła zaczęły przybierać pewne konkretne formy.

W przeciągu sześciu miesięcy t. j. od dnia 1 maja do 11 listopada 1922 r. były następujące wpływy:

16 składek członkowskich à 6.500 Mkp.		104.000,—
Garden Party u ks. Radziwiłłowej .		888.898,—
Z ofiar		1.218.532,—
w tem: Bank Towarowy	10.000,—	
Bank Narodowy	10.000,—	
p. Ponikowski	300.000,—	
p. Bertoni . .	800.000.—	
p. Ostrowski R.	98.534,—	
Razem	1.218.534,—Mkp.	

Dochód ogólny . . . . 2.211.432, Mkp. oraz p. W. Sopoćko złożył zamiast składki członkowskiej na rok 1922, 20 franków francuskich, które zostały włączone i użyte do budżetu delegacji do Paryża w lipcu r. b.—pokwitow. № 13.

Wydatki przez ten czas wyniosły:

Dział Zagr. męski (wraz z płacą sekretarza)		130.000,—
Dział Zagr. żeński		50.000,—
Koszta Garden Party		118.518,—
Różne drobne podług rachunków .		19.482,—
Przygotowania delegacji na wyjazd		252.000,—
Wyjazdy delegacji		3.356.703,—
w tem: do Łotwy . .	164.000,—	
do Pragi . . .	211.990,—	
do Cambridge .	800.000,—	
do Paryża .	2.180.215,—	
Procenty za trzy miesiące przy zmianie weksli na 1.500.000. Mkp. pożyczonych w bankach . .		94.864,—
Przyjęcie delegacji francus. we wrześniu		12.100,—
Rozchód ogólny wynosi		4.033.667,—

Czyli że wydatki wynoszą o 1.822.235 Mkp. więcej niż dochód. Zostały one pokryte dzięki wielkiej uczynności ludzi dobrej woli mianowicie: prezesa Pol. Czerw. Krzyża p. Zygmunta Zaborowskiego, p. Władysława Jaroszyńskiego i pana Juljana Kraczkiewicza, którzy zechcieli łaskawie podpisać weksle na 1.500.000. Mkp. oraz p. Antoniego Czerwińskiego, wice-prezesa Koła i Dyrektora Banku Towarowego, który pożyczył ze swego banku 500.000 Mkp. i p. Aleksandra Dobrowolskiego, czł. zarządu Koła i dyrektora Banku Narodowego, który ze swego Banku pożyczył 1.000.000 Mkp. — i w ten sposób pozwolili Kołu wywiązać się z zadania, które przechodziło jego siły, a które ze względu na ważność sprawy były dla Harcerstwa Polskiego konieczne.

Pozostałą z deficytu sumę 322.235 Mkp. pożyczono z funduszów loterji prywatnej Koła, która jeszcze nie została zamknięta.

DZIAŁ SKARBOWY.

Warunki pracy Działu Skarbowego były szczególnie trudne. Zasadniczo Harcerstwo powinno opierać się na samowystarczalności, czerpiąc fundusze z opłat członków. Niestety poczucie obowiązku w tej dziedzinie jest bardzo małe, a jeżeli dodamy do tego fakt, że ustalone przez Zjazdy Walne składki i opłaty wskutek spadku waluty polskiej w wartości istotnej spadały praktycznie do zera — staniemy wobec bardzo poważnego zagadnienia ratowania podstaw materjalnych naszej pracy.

Wysiłki Działu Skarbowego szły w trzech kierunkach: 1) stworzenia stałego poważnego źródła dochodowego w postaci Centralnej Komisji Dostaw Harcerskich, mającej zaopatrywać młodzież harc. w wszelkie potrzebne jej przedmioty po cenach możliwie niskich, 2) ustalenia opłat w równoważniku złotowym; przyzwyczajenie członków Związku do regularnego ich wpłacania; 3) pobudzenie ofiarności publicznej na cele Harcerstwa i doraźne zdobycie większych środków.

Pierwsza sprawa została już częściowo rozwiązana, jak o tem świadczy sprawozdanie Centralnej Komisji Dostaw. Zasadę miernika złotego przyjęto w układaniu budżetu na r. 1923, zatwierdzonego przez Zjazd Walny. Ściąganie opłat idzie jednak bardzo powoli i opornie; Zarządy Oddziałów, z małemi wyjątkami, nie rozumieją jeszcze potrzeby wydatnego poparcia finansowego Naczelnictwa, a ponadto mają wiele trudności z zdobyciem środków na własne potrzeby. W dziedzinie składek i opłat postęp zależy nie tyle od Działu Skarbowego, ile od wyników pracy organizacyjnej i wychowawczej całego Naczelnictwa, w szczególności Głównych Kwater. Celem pobudzenia ofiarności społeczeństwa czyniono próby zorganizowania Komitetu Przyjaciół przy Naczelnictwie, na razie bez konkretnego wyniku organizacyjnego, ale stosunki nawiązane przy tej sposobności przyczyniły się do uzyskiwania poparcia w różnych pracach Działu. Najwydatniejszego doraźnego zasilenia spodziewano się z Tygodnia Harcerskiego, który jednak jako zbyt późno zainicjowany w r. 1922 tylko w bardzo małej ilości środowisk został zorganizowany. W r. 1923 spodziewamy się lepszych wyników.

Z szczególnych spraw Działu należy wymienić: 1) Instrukcję o opłatach, 2) Instrukcję w sprawie Tygodnia Harcerskiego, 3) wydanie znaczka „Przyjaciel Harcerstwa", 4) sprawy budowy Domku w Hallerowie*) na gruncie ofiarowanym przez druha generała J. Hallera.

Poniżej podajemy sprawozdania rachunkowe za rok 1921 i rok 1922.

---

*) Wskutek braku funduszów na zapłacenie gotowego już domku musiano w r. 1923 przekazać go Związkowi Hallerczyków. Druh Generał zadeklarował jednak, że gdybyśmy w przyszłości mogli budować, gruntu nam udzieli.

Rok 1921.

Bilans majątkowy Związku Harcerstwa Polskiego dnia 31.XII.1921 r.

	Stan Czynny.	Stan Bierny.
Gotowizna w kasie	116.515,56	
Gotowizna w Poczt. Kasie Oszcz.	257.526,91	
Papiery procentowe	4.500,—	
Rachunek Zastawów (5% P.P.)	100.000,—	
Sumy przechodnie	424.093,55	
Bibljoteka	5.863,05	
Centralna Komisja Dostaw Harcerskich	168.800,—	
Bank Towarzystw Spółdzielczych		65.055,—
Wierzyciele		8.750,—
Fundusz Opieki		19.962,—
Fundusz Kursów i Obozów		258.065,36
Fundusz Domu Harcerskiego		7.748,55
Fundusz Plebiscytowy		72.677,—
Fundusz Kresowy		3.033,80
Fundusz Burs		181.965,56
Fundusze Różne		460.042,11
	1.077.299,07	1.077.299,07

Skarbnik
W. Niklewicz.

Przewodniczący Z. H. P.
w z. (—) *Ks. Jan Mauersberger.*

Warszawa, dn. 17 stycznia 1923 r.

Sprawozdanie rachunkowe Naczelnictwa Z. H. P. za rok 1921.
Wyciąg z ważniejszych rachunków.

R-k I **Wydatki ogólne**

Wydatki ogólne		1.684.163.38
Pokryto z Funduszu Ofiar	1.644.927,76	
Z różnych dochodów	39.235,62	
	1.684.163,38	1.684.163,38

R-k II **Wydawnictwa Z. H. P.**

Wydano na wydawnictwa		1.584.110,55
Pokryto z przychodów wydawnictw	230.338,50	
„ z R-ku ofiar	726.004,36	
„ z Fund. angielskiego	58.460,—	
„ z Fund. paryskiego	27.379,50	
„ z Pogłównego i składek	157.839,35	
„ z Rachunku obcych walut	27.820,55	
„ z R-ku ofiar	160.750,—	
„ z Pogłównego i składek	81.470,50	
z R-ku kursów i obozów	114.047,79	
	1.584.110,55	1.584.110.55

R-k III **Fundusz angielski.**

Pozostałość z fund. na „Jamboree"	31.530,60		
	26.929,40	58.460,—	
Wydano na pokrycie R-ku wydawn.			58.460,—
		58.460,—	58.460,—

R-k IV **Fundusz Burs.**

Pozostałość z r. 1920	863.921,25	
Przychody w r. 1921	22.133,—	
Wydano na Bursę Harc. w Warszawie		704.089,—
Pozostałość na r. 1922		181.965,25
	886.054,25	886.054,25

R-k V **Fundusz Kursów i Obozów.**

Pozostałość z R-ku Kursów 1920 r.		55.532,29	
Pozostałość z R-ku Obozów 1920 r.		200.000,—	
Zasiłek Min. Zdrowia		1.500.000,—	
Zasiłek Min. W. R. i O. P.		80.000,—	
Zwroty udziel. zasiłk. i in.		15.251,—	
Zasiłki wypr. na obozy i kursy			1.435.000,—
Wydatki na kursy org. przez Naczelnictwo 1920			
ogólne wyd.	3.632,—		
Jabłonna	26.199,40		
Karwia	9.987,50		39.818,90
Wydano na pokrycie R-ku Wydawnictw			114.047,79
Wydano na pokrycie R-ku Łącka			3.851,24
Pozostałość na rok 1922			258.065,36
		1.850.783,29	1.850.783,29

R-k VI **Fundusz Ofiar.**

Otrzymano większe ofiary:

Bank Zachodni 1.000,—, Bank dla Handlu i Przem. 5.000,—, Bank Handl. w Warszawie 25.000,—, Ks. Szczerbicki 2.595,—, Pułk. Piekarski 1.000,—, Gen. Haller 1.000,—, Cukrownia Choceń 10.000,—, Cukrownia Dobre 48.000,—, Przez Kurjer Warszawski 8.200,—, Tow. Opieki nad uczniem 6.000,—, J. Kowerski 1.000,—, F. Baytel 60.000,—, Polskie Zrzeszenie Spirytusowe 100.000,—, Związek Ziemian 16.500,—, Cukrownia Milejów 10.000,—, Naczelnik Państwa 700.000,—, Związek Polsk. Kupc. Zboż. 1.000,—, p. Minkowska, Sosnowiec 2.000,—, Min. W. R i O. P. (Dz. Zagr). 50.000,—, p. Lilpop 10.000,—, B-k Dyskontowy 25.000,—, Konsulat w Chicago 50.500,—, Magistrat Włocławek 5.000,—, Ministerstwo W. R. i O. P. 600.000,—, Bank Angielski 20.000,—, p. Władysław Węgrzynowski 40.000,—, Prez. A. Ponikowski 100.000,—, Ks. Szczerbicki (Okr. Brzeski) 411.030,—, Bk. Sp. Zarobk. Oddz. Warsz. 10.000.—, R. Lisowska 15.650,—, M. Spr. Zagr. 100.000,—, I. Dr. Siedlecka 3.000.—, Min. Spraw Wojskowych 100.000,—, Otrzymano od różnych 363.207,12, razem otrzymano 2.531.682 mk. 12 fen., z tego wydano na pokrycie wydatków ogólnych 1.644.927,76, na pokrycie kosztów wydawnictw 886.754,36, razem 2.531.682,12.

R-k VII Fundusz paryski.

Pozostałość z r. 1920	42.099,50	
Wypłacono różnym		14.720,—
Przeniesiono na pokrycie R-ku Wydawnictw		27.379,50
	42.099,50	42.099,50

R-k VIII Fundusz Plebiscytowy.

Pozostałość z r. 1920	12.890,—	
Otrzymano od Kom. Zjedn. G. Śl.	211.200,—	
Otrzymano od Różnych	11.290,—	
Instruktor dla G. Śląska		150.050,—
Inne wydatki dla G. Śląska		12.653,—
Pozostałość na r. 1922		72.677,—
	235.380,—	235.380,—

R-k IX Fundusz Pogłównego i składek.

Wpłynęło ze składek, pogłównego i wpisowego	239.309,85	
Użyto na pokrycie R-ku Wydawnictw		239.309,85
	239.309,85	239.309,85

R-k X Fundusz Kresowy.

Pozostałość z r. 1920	3.633,80	
Wypłacono zasiłek na Kr. wsch.		600,—
Pozostałość na r. 1922		3.033,80
	3.633,80	3.633,80

R-k XI Różne Fundusze.

Pozostałość z r. 1920:			
Komisja Wyszkol. Młodzieży	496,40		
Dom Krajozn. Zakopane	600,—		
Fund. Bataljonu Harcersk.	371,05		
Fund. Boguskiego	1.142,—		
Harc. Czoł. Sanit. „Czuwaj“	6.735,—		
Pogotowie wojenne	62.922,66	72.267,11	
Ofiary na Dom w Hallerowie		52.775,—	
Dar Skautów Angielskich		335.000,—	
Pozostałość na rok 1922			460.042,11
		460.042,11	460.042,11

R-k XII Fundusz Opieki

Pozostałość z r. 1920	2.000,—	
Z ofiar na ten cel	17.800,—	
Składka na jeńców	2.942,—	
Wydane zapomogi		2.780,—
Pozostałość na rok 1922		19.962,—
	22.742,—	22.742,—

R-k XIII **Fundusz Domu Harcerskiego.**

Pozostałość z r. 1920	5.995,55	
Ofiary na ten cel	1.753,—	
Pozostałość na r. 1922		7.748,55
	7.748,55	7.748,55

R-k XIV **Fundusz Burs.**

Pozostałość z r. 1920	863.921,25	
Zasiłek Min. W. R. i O. P.	3.000,—	
Wpłata Szk. im. Plater	17.000,—	
Inne wpływy	2.133,—	
Wydano na Bursę w Warszawie . . .		704.089,—
Pozostałość na r. 1922		181.965,25
	886.054,25	886.054,25

Skarbnik (—) *W. Niklewicz.*

Przewodniczący Z. H. P. w z. (—) *Ks. J. Mauersberger.*

Warszawa, dn. 17 stycznia 1923 r.

Rok 1922.

Bilans majątkowy Związku Harcerstwa Polskiego.

Dnia 31.XII.1922.

Gotowizna w kasie . . .	632.570,78		
w P. K. O..	11.841,16	644.412,14	
Papiery procentowe		154.355,—	
Sumy przechodnie		2.035,675,95	
Bibljoteka		617.500,—	
Inwentarz		750,—	
Wierzyciele			8.750,—
Fundusz Opieki i Pogotowia			2.995,65
„ Domu Harcerskiego			7.748,55
„ Górnośląski			414.526,15
„ Kresowy			3.033,80
„ Burs			186.965,25
„ Cegiełki Wawelskiej			4.829,—
„ Repatrjantów			500,—
Różne Fundusze			382.920,11
Bank Tow. Spółdzielczych			226.910,—
Pozostałość na R-ku Ofiar			1.381.057,58
Pozostałość na R-ku C. K. D. H.			832.457,—
		3.452.693,09	3.452.693,09

Skarbnik (—) *W. Niklewicz.*

Przewodniczący Z. H. P. w z. (—) *Ks. J. Mauersberger.*

Warszawa, dn. 28 marca 1923.

Sprawozdanie rachunkowe Naczelnictwa Z. H. P. za rok 1922.

Wyciąg z ważniejszych rachunków.

Wydatki ogólne.

Wydatki ogólne	1.614.466,20	
Pokryto z R-ku Ofiar		1.524.466,20
„ z R-ku Obcych Walut . . .		90.000,—
	1.614.466,20	1.614.466,20

Wydawnictwa Z. H. P.

Koszt Wydawnictw	809.218,80	
Pokryto z przychodów za wyd. . . .		297.055,—
„ z R-ku zasiłków państw. . . .		512.163,80
	809.218,80	809.218,80

Rachunek Ofiar.

W. P. Gorczyński na ręce gen. Hallera 100,000,—, W. P. Baytel na ręce gen. Hallera 1.350.000,—, I. Dr. w Łowiczu 6.000,—, Wydz. Powiat. Sejmiku Warszawsk. 75.000,—, Minist. W. R. i O. P.—zasiłek 150.000.—, Konsulat polski w Kurytybie 20.000,—, A. Ciechanowiczówna — Białystok 3.500,—, Z. Monasterski — Białystok 7.000,—, Komit. Obr. Państwa — Starachowice 49.060,— Zarząd Oddziału — Łódź 30.000,—, Hufiec w Nieświerzu 25.000,— Związek Cukrowników — Poznań 50.000,—, I Lipnowska Dr. Ż. 20.000, — Hufiec Lipnowski 45.000,—, J. Dobrowolska — Sosnowiec 5.000,—, Ks. Kmiecik 12.000,—, Kom. Obw. Sandomierz 8.290,—, I Dr. Przysucka 10.500,—, Kasa Skarbowa—Toruń 82.069,60, W. P. W. Węgrzynowski 150.000,—, Ks. E. Kapusta 41.000,—, Drużyny w Sierpcu 10.000,—, Gł. Kw. M. (dochód z balu) 65.000,—, Zw. Ziemian — Ciechanów 100.000,—, Warsz. Tow. Ubezp. 50.000,—, J. Grudzień 5.400,—, Komit. Obr. Państwa — Łódź na fund. górnośl. 456.109,85, Koło Przyjaciół—Ciechocinek 75.000,—, Ks. Szczerbicki (Kom. Chor. Brześć) 177.000,—, Hufiec Zawiercie 40.080,—, Wydz. Powiat. — Gostyń 15.000,—, Kom. Obr. Państwa — Łódź, of. na fund. górnośl. w 550 miljonówkach 550.000,—, Pruszyński — Sarny 7.795,—, Bank Angielsko-Polski 200.000,—, Dh. W. Rudnicki — na obozy 8.900,—, Wydz. Pow. Sejm. — Skierniewice 10.000,—, Harcerze z Charbina 38.900,—, Harcerze z Władywostoku 38.150,—, Harcerze Dyneburga 50.000,—, Bieliński—Starogard 6.550,—, Kom. Okr. Radom 50.000,—, Cukrownia Kruszwica 100.000,—, Razem otrzymano ofiar w gotówce większemi kwotami . . 4.292.304,45

Wartość książek przejętych od organizacyj dzielnicowych i ofiarowanych	610.636,95	
Ofiary mniejszemi kwotami	355.012,05	
Przeniesienie na inne rachunki		3.470,—
Pokrycie wydatk. II Zj. Waln.		35.320,—
Pokrycie R-ku wydatk. ogól.		1.524.466,20
Pokrycie R-ku pracowników		2.314.639,67
Wartość książek j. w.		610.636,95
Pozostałość na R-k Ofiar		770.420,63
	5.258.953,45	5.258.953,45

Rachunek Kursów i Obozów.

Pozostałość z r. 1921		258.065,36
Opłaty uczestników wycieczki inspekcyjnej G. K. M.		99.450,—
Przychody kursów związkowych		838.704,—
Koszta wycieczki inspekcyjnej Gł. Kw. M. . .	454.450,—	
Koszta kursów związkowych	988.382,58	
Koszta obozu N. R. H. w Kazuniu	65.010,—	
Przeniesione na R-k Zasiłk. Państwowego . .	300.000,—	
Niedobór pokryty z R-ku Zasiłków państwowych .		611.623,22
	1.807.842,58	1.807.842,58

Rachunek pogłównego i składek.

Wpłynęło ze składek i pogłównego		795.246,—
Przeniesiono na R-k Ofiar (storno). . . .	50.000,—	
Użyto na pokr. R-k Pracowników	137.879,75	
Użyto na pokr. R-k Ogniska	607.366,25	
	795.246,—	795.246,—

R-k Zasiłków państwowych (f. 36 i 40).

Zasiłki M. S. Wojsk.		3.200.000,—
Zasiłki M. W. R. i O. P.		1.300.000,—
Zasiłki M. Spr. Zagr.		317.870,—
Użyto na pokrycie R-ków:		
Kursów i Obozów	611.623,22	
Wizytacyj	462.412,40	
Pracowników	1.291.057,58	
„Ogniska"	857.033,75	
Drużyn Polskich Zagranicą	717.600,—	
Działów Zagranicznych	214.079,25	
Wydawnictw	512.163,80	
Wydawnictw dla M. S. Wojsk.	151.900,—	
	4.817.870,—	4.817.870,—

Skarbnik
(—) *W. Niklewicz.*

Przewodniczący Z. H. P.
w. z. (—) *Ks. Jan Mauersberger.*

PROTOKUŁY KOMISJI REWIZYJNEJ.

I.

Działo się w Warszawie d. 29-go kwietnia 1921 r. w lokalu Naczelnictwa Związku Harcerstwa Polskiego, niżej podpisani członkowie Komisji Rewizyjnej, po dokonaniu rewizji kasy i ksiąg za czas od 1-go Stycznia 1921 do 31-go Marca 1921 r. stwierdzają, iż buchalterja i kasowość są prowadzone prawidłowo.

Wobec powyższego Komisja Rewizyjna wnosi, aby przedstawiony bilans, zamknięty sumą 1556.906. Mp. 45 f. Naczelna Rada, przyjęła do wiadomości.

(—) *Joanna Herse.* (—) *Wojciech Rudnicki.*
(—) *Wacław Niklewicz.*

II.

Działo się w Warszawie dnia 23 grudnia 1921 roku w lokalu Inspektoratu Harcerskiego, Al. Ujazdowskie 37—12, niżej podpisani członkowie Komisji Rewizyjnej po przejrzeniu ksiąg handlowych i kasy za czas od 31 marca 1921 do 31 sierpnia 1921 r. stwierdzili stan rachunków Związku Harcerstwa Polskiego podług załączonego przy niniejszym,) podpisanego przez członków Komisji, wykazu.*

**) Ze względu na oszczędność miejsca, sprawozdania częściowego r. 1921 nie drukujemy, podając sprawozdanie za cały ten rok.*

Zamknięcie ksiąg odbędzie się na 31-go grudnia 1921 r.

(—) *Joanna Herse.* (—) *Wojciech Rudnicki.*

III.

Warszawa dnia 31 marca 1923 r. w lokalu Naczelnictwa Zw. H. Pol. zebrała się komisja Rewizyjna w składzie: przewodniczącego p. Rudnickiego Wojciecha i członków Pp. Chmielewskiej Anny, Woyzbuna Karola i Sawickiego Mirosława i stwierdziła, że

1) książki buchalteryjne, prowadzone systemem podwójnej buchalterji, są w należytym porządku i zgodnie z dowodami kasowymi,

2) że bilans Zw. Har. Pol. za czas od dnia 31 sierpnia 1921 roku po dzień 31 grudnia 1921 r. został prawidłowo zamknięty sumą 1.077.299.07 marek i

3) że bilans od dnia 31 grudnia 1921 roku po 31 grudnia 1922 r. został zamknięty również prawidłowo sumą 3.452.693.09 m. p.

Wobec powyższego Komisja Rewizyjna Zw. Harc. Pol. wnosi, aby powyższe bilanse przez Zjazd Walny Zw. Harc. Pol. były zatwierdzone i Naczelnictwu Zw. Harc. Pol. zostało udzielone absolutorjum.

Przewodniczący: (—) *Wojciech Rudnicki.* Członkowie: (—) *Anna Chmielewska,* (—) *Mirosław Sawicki,* (—) *Karol Wyzbun.*

SPRAWOZDANIE

CENTRALNEJ KOMISJI DOSTAW HARCERSKICH

za czas od 1 Listopada 1921 r. do dnia 1-go Grudnia 1922 r.

Okres sprawozdawczy dzieli się na dwa: pierwszy za czas od 1 Listopada 1921 r. do 1-go Grudnia 1921 r., drugi od 1 Grudnia 1921 do 1-go Grudnia 1922 r.

Okres pierwszy był użyty na reorganizację wewnętrzną, personalną, księgowości, sklepu i częściowo zewnętrzną, mającą za zadanie nawiązanie kontaktu z dostawcami i odbiorcami: okres ten chociaż krótki zaznacza się już jednak zwrotem na lepsze, a dowodem tego osiągnięte zyski — mimo znacznych wydatków na koszta handlowe.

Okres ten zamykamy bilansem, jak następuje:

RACHUNEK BILANSU ZAMKNIĘCIA.

STR. CZYNNA.

Rach. Kasy saldo . .	589.217,40	
„ Towar. remanent	2.350.977,—	
„ Ruchomości . .	88.605,—	
„ Ekspedycji za wysłane towary .	323.483,—	
„ Strat i Zysków straty	1.821,—	3.354.103.40
		3.354.103,40

STR. BIERNA.

Rach. Różnych saldo .	1.515.196,91	
„ Kapitału Zakład.	1,670.978,49	
„ Sum Przechodnich za pensje listopad. należne przech. . . .	167.928,—	3.354.103,40
		3.354.103,40

RACHUNEK STRAT I ZYSKÓW od 10 Listopada do 8 Grudnia 1921 r.

STRATY.

Koszty handlowe . .	251.905,—
	251.905,—

ZYSKI.

Zysk ze sprzedaży tow. od 10/XI do 8/XII 21 r.	250.084,—	
Bilans Zamknięcia za straty	1.821,—	251.905.—
		251.905,—

Buchalter: *Czesław Ostrowski.*

Kierownik: *Czesław Uhma.*

Przechodzimy do okresu drugiego t. zn. od 1 Grudnia 1921 r. do 1 Grudnia 1922 r.

W tymże to okresie praca C. K. D. H. idzie już wytkniętą drogą do dwóch przedewszystkiem celów.

Pierwszy to zaspokojenie potrzeb życia codziennego harcerzy-drugi, to stworzenie z C.K.D.H. placówki firmy poważnej, którąby zyskami swemi mogła finansować chociaż częściowo prace organizacyjne N. Z. H. P.

Pierwszy — cel niemalże w całości wykonuje C. K. D. H.—drugi, niestety nie w tej mierze, które sobie wytknęła. Przyczyną tego—kolosalne wprost sumy kosztów handlowych i inwestycyj,

które w znacznej mierze pochłaniają zyski osiągnięte.

Działalność swoją C.K.D.H. oparła przedewszystkiem na kredytach towarowych, udzielanych przez firmy i gotówkowych udzielanych przez Banki.

Obracanie temi cudzemi kapitałami daje C. K. D. H. możność nadążenia wydatkom, z pozostałych zaś zysków stworzenie kapitału zakładowego, wyrażającego się dzisiaj w sumie 3.932,697,93 Mkp.

Kapitał ten jest w całości umieszczony w towarze. Ponieważ zaś bilans C.K.D.H. jest stworzony na podstawie cen zakupu, a niejeden z artykułów objętych w bilansie-remanencie jest dzisiaj wielekrotnie razy droższym, kapitał ten dla ścisłości należałoby dwukrotnie pomnożyć, chcąc przedstawić faktyczną wartosć C. K. D. H.

Tak długo, jak można było utrzymać kredyty towarowe C. K. D. H. mimo braków środków obrotowych, prosperuje bardzo żywo, gdy jednak w miesiącach letnich, wskutek przesilenia rządowego marka polska zaczyna tracić na wartości, a firmy odmawiają kredytów, a nadto wezwały C. K. D. H. do uregulowania należności za towary kredytowane, C. K. D. H. nie mając żadnych rezerw w kapitale, a nadto walcząc z trudnościami finansowemi z powodu niepunktualności płatniczej swych odbiorców, którym też udzielała dość poważnych kredytów, zapada w bardzo ciężką sytuację.

W tymże czasie przychodzą C. K. D. H. z pomocą banki, one udzielają kredytów gotówkowych, pozwalających nadążyć terminom płatności.

Bankami tymi są: Ziemski Bank Kredytowy (miljon pięćset tysięcy). Bank Przemysłowców Polskich (dwa miljony), Bank Kwilecki i Potocki (dwa miljony). Bank Handlu i Przemysłu (dwa miljony).

Okres miesięcy letnich jest przeważnie w handlu okresem zastoju. Ten zastój obejmuje i C. K. D. H., a potęguje go jeszcze brak towaru, spowodowany brakiem gotówki.

Ten też okres, wziąwszy pod uwagę coraz to wzrastające koszta handlowe, daje straty.

Zastój ten trwa do września, w którym to miesiącu C. K. D. H. zaczyna na nowo normalnie pracować, obracając środkami dawnych zapasów towarowych. Dopiero miesiąc listopad poprawia faktycznie stan C. K. D. H., a to dzięki otrzymaniu przez C. K. D. H. kredytu 15 miljonów Mkp. w P. K. O.

Uzyskany kredyt niemal w całości zostaje użyty na zakup towaru. Te zakupy chronią C. K. D. H. przed możliwemi w dzisiejszych stosunkach stratami, gdyż najlepszem zabezpieczeniem się przed niemi jest bezwzględnie ulokowanie gotówki w towarze.

Dla uzupełnienia okresu sprawozdawczego należy nadmienić, że w dniu 16 maja 1922 r. C. K. D. H. zostaje oficjalnie przyjęte przez Komisję Zarządzającą N. Z. H. P. w osobach W.P. Jana Kowerskiego, p. Leonarda Ostrowskiego i p. Wacława Niklewicza. Komisja jest w ciągłym kontakcie ze sprawami C. K. D. H. i poparciu jej należy zawdzięczać uzyskanie ktedytów bankowych w P. K. O.

Okres drugi t. zn. od 1 Grudnia 1921 do 1 Grudnia 1922 roku zamykamy następującym bilansem:

BILANS ZAMKNIĘCIA C. K. D. H. NA 30 LISTOPADA 1922 r.

ACT.

Kasa	156.402,65	
Ekspedycja	1.491.733,68	
Zaliczki	332.273,—	
Ruchomości	948.155,—	
Ziemski Bank Kredyt.	30.108,—	
Towary własne 11.142.416,—		
,, kom. 4.153.515,50	15.295.931,—	18.254.603,—
		18.254.603,—

PASS.

Dłużnicy i wierzyciele	9.036.590,—	
P. K. O.	43.934,87	
Bank Przem. Polskich	152.000,—	
,, Zjedn. Ziemian	3.000.000,—	
,, Kwilecki i Potocki	1.500.000,—	
Kapitał Zakładowy .	3.836.078,—	
Sumy przechodnie .	686.000,—	18.254.603,—
		18.254.603,—

RACHUNEK STRAT i ZYSKÓW

Koszta handlowe . .	9.078.224.24	
Odsetki i dyskonto .	489.601.82	
Straty	108.960.—	
Czysty zysk	2.304.054,29	11.980.840,35
		11.980.840,35

Zysk ze sprzedaży towarów	11.980.840,35	
		11.980.840,35
		11.980.840,35

Buchalter: *Czesław Ostrowski.* Kierownik: *Czesław Uhma.*

Zarząd: *Jan Kowerski*
Leonard Ostrowski
Wacław Niklewicz.

PROTOKÓŁ KOMISJI REWIZYJNEJ.

Dnia 13 lutego 1923 r. w lokalu C. K. D. H. o godz. 7-mej wiecz. zebrała się Komisja Rewizyjna Z. H. P. w osobach: W. P. Przewodn. Rudnickiego i członków p.p. Wojzbuna i Sawickiego i po przejrzeniu ksiąg rachunkowych, bilansu oraz skontrolowaniu kasy na dzień dzisiejszy stwierdziła:

1) że saldo kasy w dniu dzisiejszym, wynoszące 57.299 mkp. ściśle odpowiada znajdującej się w kasie gotówce,

2) że bilans zamknięcia na 30 listopada 1922 r. wynosił sumę 18.254.603, 83 f.

3) że rachunek zysku i strat na 30 listopada 1922 r. wykazał czysty zysk w sumie 2.304.054.29 f.

4) że stosunek kosztów handlowych do obrotu wytrzymuje kalkulację towarów,

5) że kapitał obrotowy przy obecnym zakresie interesów C. K. D. H. wobec stale zmniejszającej się siły kupna marki polskiej, jest niewystarczającym,

6) że sklep C. K. D. H., znaleźliśmy utrzymany w porządku i czystości, książki buchalteryjne i magazynowe są prowadzone prawidłowo i że cały interes C. K. D. H. jest prowadzony możliwie oszczędnie.

K. Wojzbun
M. Sawicki
Wojciech Rudnicki.

Kończąc niniejsze sprawozdanie należy nadmienić, że w myśl uchwały Komisji Zarządz. z dnia 16-go maja 1922 r. C. K. D. H. wypłaca N. Z. H. P. 1% od sumy obrotu ogólnego miesięcznego, co daje N. Z. H. P. za okres od 16 maja 1922 r. ogółem sumę: 634.762.15 dzisiaj już niemal w całości do kasy N. Z. H. P. wpłaconą.

Wziąwszy pod uwagę doświadczenie całorocznej pracy, należy powiedzieć otwarcie, że okres ten był bardzo ciężkim i pracowitym, ale owoce jego nie są tak świetne, jakieby przy tym nakładzie pracy dać powinien.

Winę tego należy przypisać tylko brakowi środków obrotowych.

Ten brak nie pozwala na rozwinięcie agend C. K. D. H. do takiej wysokości, do jakiejby dojść mogły przy większych środkach obrotowych.

Plony tej pracy są jednak dość znaczne i reasumują się w tym, że C. K. D. H. jest dzisiaj firmą, mającą niezłą markę w świecie handlowym, że ma pewną podstawę operacyjną, którą jest kapitał zakładowy, który w porównaniu z bilansem otwarcia z dnia 1-go listopada 1921 r. składa się, z zamiast zbytecznych, niemalże bezwartościowych towarów, jak druki i t. p., które są towarem niepłynnym i tylko wiążącym kapitał, z towarów mających pokup i dość szybko obracających się. C. K. D. H. jest już dzisiaj wstanie zaspakajać w wielkiej mierze zapotrzebowania Harcerstwa, a przedewszystkiem jest wstanie przynajmniej częściowo pokrywać wydatki N. Z. H. P. związane z pracą ideową i organizacyjną.

Gdyby C. K. D. H. mogło rozporządzać odpowiedniemi środkami obrotowemi — mogłoby też ponosić znaczniejszc ciężary na rzecz N. Z. H. P.

Kierownik C. K. D. H.
Czesław Uhma.

Zarząd C. K. D. H.
Jan Kowerski
Leonard Ostrowski
Wacław Niklewicz.

Sprawozdań Zarządów Oddziałów nie podajemy ze względów oszczędnościowych.

LIST N. Z. H. P. — DZ. ST. H. l. 4 z dnia 2.X.1923 r.

Do Wszystkich Kół Starszego Harcerstwa.

Druhny i Druhowie!

1. Celem ustalenia programów pracy i załatwienia spraw formalnych Dział Starszego Harcerstwa zwołuje na dzień 1 i 2 listopada Walny Zjazd Starszego Harcerstwa.

2. Zjazd odbędzie się w Wierzbnie pod Warszawą (Szkoła p. W. Giżyckiego, dojazd tramwajami L. 19 i 1), gdzie uczestnicy otrzymają mieszkanie i utrzymanie (przybory do jedzenia i bieliznę pościelową każdy powinien posiadać własne); koszty utrzymania wyniosą około 1 fr. szwajcarskiego dziennie.

3. Delegatów na Zjazd wysyłają Koła, które zgłaszały się w Dziale (Gdańsk, Częstochowa, Poznań, Łomża, Lublin, Łódź, Skarżysko, Sosnowiec, Gdynia) w stosunku 1 do 10; — delegaci kół niezgłoszonych (po jednym od Koła) będą mogli wziąść udział w Zjeździe z głosem doradczym narówni z osobami przez Dział zaproszonymi. Każdy z delegatów powinien posiadać imienne zaświadczenia wysyłającego go Koła.

4. Komendantem Zjazdu jest druh Zygmunt Byczyński. Gospodynią — druhna Wanda Prażmowska. Przybywający na Zjazd mają się do nich zgłaszać — (Szkoła p. Giżyckiego Puławska 113), celem wyznaczenia noclegu.

5. Program Zjazdu.

1 listopada:

godz. 10 rano. a) Zagajenie, wybór Prezydjum.
b) Sprawozdanie z wykonania uchwał poprzednich Zjazdów Starszego Harcerstwa, udzie-

lenie absoluturjum ustępującemu Działowi.
Program pracy zgłoszony przez Dział.
godzina 1 — 3. Przerwa obiadowa.
godz. 3. a) Dyskusja nad programem Działu, programy poszczególnych kół jako korreferaty.
b) wybór Komisji.

Wieczór wypełnia zebranie towarzyskie, gawędy, śpiewy.

2-go listopada:
godz. 9 rano. a) Praca w Komisjach.
godz. 1 — 3. Przerwa obiadowa.
godz. 3. a) Plenum — Sprawozdanie Komisji.
b) Wybór członków nowego Działu.

Wieczór wypełnia gawęda i zebranie towarzyskie.

6. Koła zgłoszą do 20 października wnioski, które chcą wnieść na Zjazd, oraz podadzą liczbę delegatów, mających nań przybyć, celem zapewnienia im mieszkania. Przy zgłoszeniach późniejszych Dział utrzymania i mieszkań gwarantować nie może.

Czuwaj!

(—) *M. Chmielewski.*
Kierownik Działu.

(—) *Z. Gołębiowska.*
Sekretarka.

(List powyższy rozesłano pocztą dn. 2.X.1923 r.).

KSIĄŻKI POŻYTECZNE DLA HARCERSTWA.

Motor pędzony rozgrzanem powietrzem, Winda elektryczna; Elektryczna kolej linowa; Torpedowce; Silnik na prąd stały; Tartak wodny; Cieszyn 1922 nakł. księg. B. Kotuli. (Samouczek techniczny), książeczki powyższe dają ogólne pojęcie o przedmiocie tytułowanym oraz bardzo dobre i przystępnie opracowane wskazówki do budowy modeli — zabawek.

Wiatraki; Tokarka; Przetwornia elektryczna; Instalacje i sporządzanie dzwonków elektrycznych; Aparaty do galwanoplastyki; Piłka nożna; Bobsleigh; Kinematograf; Aparat projekcyjny; Elektryczny aparat do kopjowania klisz; Terrarjum Cieszyn 1922; nakład księg. B. Kotuli (Samouczek Techniczny). Małe te książeczki podają w krótkich przystępnych i jasnych rysach sposób zbudowania powyższych przyrządów przy pomocy materjałów, któremi każdy rozporządzać może. Przyrządy tak zbudowane służyć mogą do nauki i do rozrywki. Treść tylko czasem kuleje pod względem językowym.

Roboty kartonowe; Technika robót drzewnych; Wyświetlanie filmów kinematograficznych. Cieszyn 1922 nakł. księg. B. Kotuli (samouczek Techniczny) Książki te bardzo dobrze zaznajomią czytelników z pracami w danej dziedzinie; opracowanie przystępne i zrozumiałe. Zaznaczyć można jedynie, że niektóre nazwy nie zgodne są z przyjętą ogólnie polską terminologją.

Jerzy Cienciał — Młody Mineralog. Cieszyn 1922; nakł. B. Kotuli; (ilustrowana biblioteka dla młodzieży) Nadzwyczaj starannie a krótko opracowany podręcznik dla początkującego mineraloga — amatora. Daje również pojęcie o mineralogji i minerałach; podaje sposoby ich zbierania i odróżniania.

Stanisław Szydelski — Radjotelegrafja. Cieszyn 1922; nakł. księg. B. Kotuli (Ilustrowana biblioteka dla młodzieży) Podręcznik ten w jasny sposób zaznajamia czytelnika z teorją radjotelegrafji oraz podaje sposoby zbudowania własnemi siłami przy pomocy domowych środków aparatów radjotelegraficznych, jak również załącza szereg schematów stacyj różnych typów. Podręcznik ten służyć może jako encyklopedja radjotelegrafji i jako taki zasługuje na poparcie. W. R.

Aleksander Janowski — Wycieczki Krajoznawcze. Warszawa 1923; wydaw. Tow. Ignis (Biblioteka Związku Młodzieży Wiejskiej) Brak wskazówek metodycznych przy organizowaniu wycieczek krajoznawczych naraża niejednokrotnie organizatorów na wielkie przykrości, których łatwo możnaby uniknąć. To też książka prof. Janowskiego, zawierająca właśnie takie wskazówki, jest ważnym wydawnictwem w dziedzinie naszego krajoznawstwa. Autor podał cały szereg wiadomości, dotyczących organizowania wycieczek, zachowywania się na nich — w końcu znajdujemy cały szereg informacyj o schroniskach dla turystów w różnych miastach kraju, plan całego szeregu wycieczek, oraz bibliograficzne dane z zakresu krajoznawstwa. Całość starannie opracowana znaleść się powinna w ręku każdego kierownika wycieczki krajoznawczej.

L. G.

Wydawca: Naczelnictwo Z. H. P. w osobie Stanisława SEDLACZKA. Warszawa, Al. Ujazdowska 37—12. Telefon 266-85.
Redaktor: Stanisław SEDLACZEK. Sekretarz Redakcji: Lech GRABOWSKI.
Nakład i Administracja: Warszawa, Traugutta 2, Centralna Komisja Dostaw Harcerskich, tel. 145-54; Konto P. K. O. 536.
Tłoczono w Drukarni p. f. „LECH", Sp. z ogr. odp. w Warszawie, ul. Mokotowska 8. Telefon № 403-66.